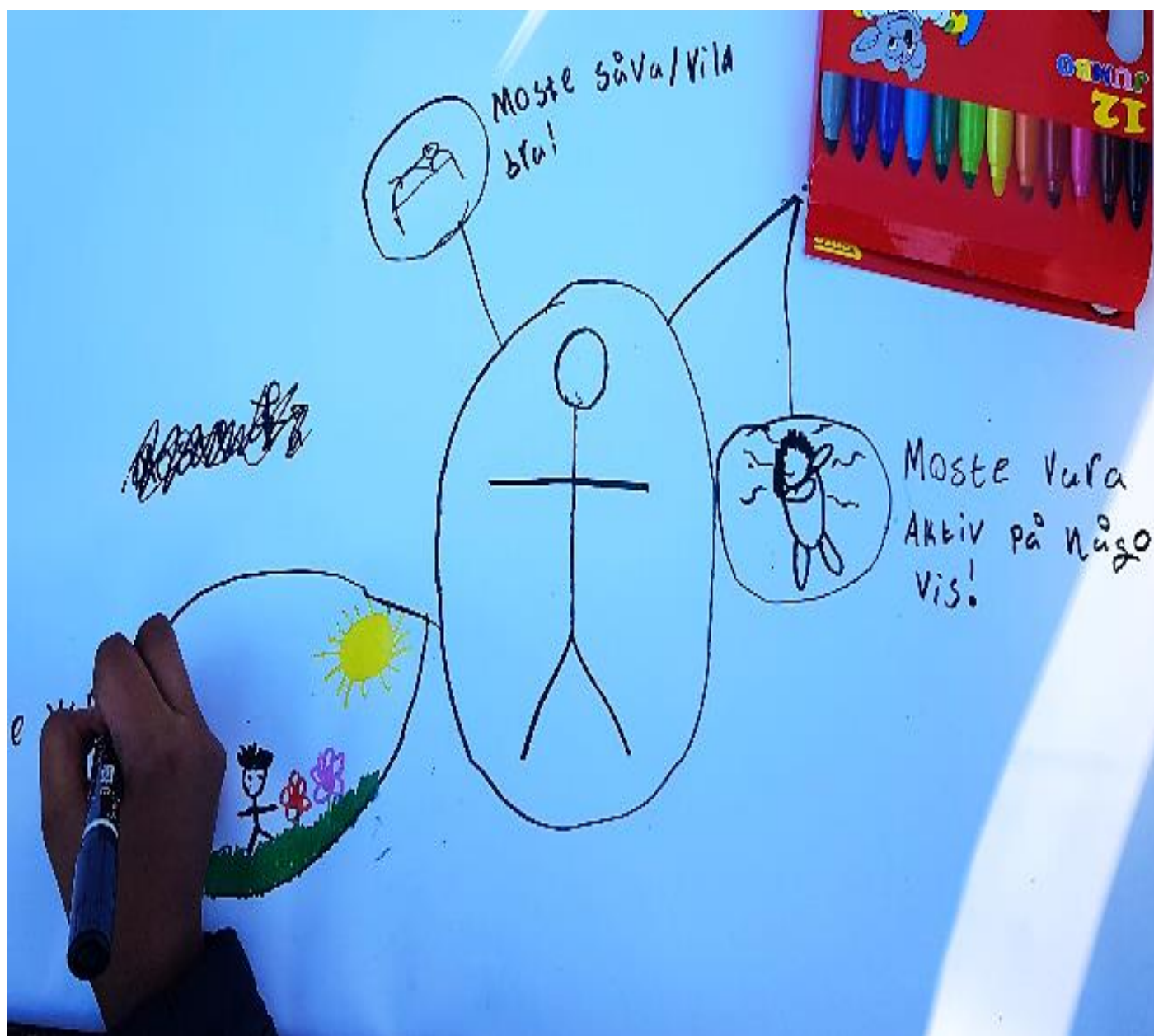

2021-03-01

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

- ATT KUNNA, VILJA OCH VÅGA RÖRA SIG HELA LIVET MED FOKUS PÅ SKOLA OCH FRITID

Gävleborg

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Sammanfattning

Gävle kommun har skillnader inom både livsvillkor och hälsa och projektet har både planerat och genomfört insatser baserat på den kunskapen. Urvalet av skolor har skett med hjälp av fakta kring socioekonomiska förutsättningar, skolresultat och kunskap om föreningsidrottens utbud.

Urvalet har visat sig vara träffsäkert i förhållande till de lokala behovsinventeringar som projektet genomfört. Behovet av ökad rörelse och att fler barn får tillgång till en mer inkluderande tillvaro i skolan och på fritiden är stort och det mobiliserar en mängd aktörer som vill engagera sig.

Redan efter ett år syns tydliga samband, bland annat genom ökad studiero i klassrummen och en ökad trygghet på rasterna. Här har satsningen visat att meningsfulla, strukturerade rast- och rörelseaktiviteter under lektions- och fritidstid varit framgångsrikt för att bidra till trygghet och inkludering. Liksom i idrottsföreningar som genom kompetensutveckling i trygghetsarbete och rörelseförståelse upptäckt barn och ungas utsatthet och agerat därefter. Satsningens medvetna fokus på barn och ungas delaktighet har bland annat bidragit till att även Ytterområdessatsningen i Forsbacka tagit del av barn- och ungas önskemål, tankar och idéer. Några barn som på olika sätt varit en del av projektet har berättat om olika hinder för att delta i en fritidsaktivitet. Ett sådant hinder är kopplat till ekonomi. Utifrån den typen av berättelser så initierades en kontakt med den verksamheten som ansvarar för försörjningsstöd i Gävle kommun. I ett möte med försörjningsstöd så återgav Rädda barnen olika exempel på hinder och dialogen bekräftar att det behövs ett fortsatt arbete för att möjliggöra en förändring. Satsningen har även identifierat skillnader i deltagandet i Kulturskolan och här finns anledning att fundera över vad skillnaderna beror på och om det behöver göras riktade insatser för att jämna ut skillnaderna.

Sammanfattningsvis så synliggör dialogerna behovet av ett fortsatt fokuserat arbete kring barn och ungas rätt till en meningsfull fritid. De kompetenshöjande insatserna kring traumamedvetet förhållningsätt i kombination med rörelseförståelse har gett många positiva synergieffekter. Enkelt förklarar så åstadkommer trauman toxiska stresspåslag hos i det här fallet barn- och unga och behovet av återhämtning föreligger. Barns rätt till lek, aktivitet och vila är en viktig del för att åstadkomma det. Ett parallellt spår i det arbetet har varit att utveckla barn och ungas rörelseförståelse. Genom rörelseförståelse har de getts möjlighet att vilja, våga och kunna delta aktivt i olika typer av aktiviteter och i miljöer som gett dem social, fysisk och mental utveckling.

Uppföljningar från våra utbildningar visar att pedagogerna identifierat att det har funnits en kunskapsbrist i att barns uttryck för trauman ibland kan ha misstagits för neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Detta är något som behöver fortsatt fokus. Det gäller även det processarbete som skett på skolor och i lokala idrottsföreningar som kräver mer tid för att generera genomarbetade förflyttningar.

Delaktighet och samarbete utifrån föräldraskap har påverkats negativt utifrån Covid-19 eftersom de vårdnadshavarmöten som var tänkta som en viktig arena, inte har kunnat genomföras. I Andersberg har ett samarbete påbörjats med en föräldraförening som uttryckt att det är första gången som någon efterfrågar deras åsikter och kunskap. Berättelser om upplevd diskriminering i förhållande till skolan framkom i dialogen och har hanterats vidare i satsningen.

I Andersberg har verksamheten D.O.I.T. (kort för delaktighet, organisering, inkludering och trygghet) startats upp som en försöksverksamhet med fokus på att tillgängliggöra en mer meningsfull fritid för fler barn.

Det nära samarbetet mellan Gävle Kommun, RF-SISU, Rädda Barnen och närsamhället med skolan som "nav" har varit framgångsrikt för att uppnå de goda resultaten och för att skapa reella förändringar.

Introduktion

Barn och unga rör sig för lite och är stillasittande en för stor del av dagen. Centrum för idrottsforskning redovisade 2017 att endast 22 % av flickorna och 44 % av pojkarna rör på sig i tillräcklig utsträckning. Skolverket har lyft fram de positiva sambanden mellan rörelse i skolan och lärande och publicerat det i ett flertal rapporter. Folkhälsomyndigheten har redovisat sambandet att fysiskt aktiva skolbarn upplever mindre stress och mår bättre kopplat till resultatet av undersökningen "skolbarns hälsovanor". De som uppgav att de känner hög skolstress hade mer inaktiv tid totalt för veckan och under skoltid än de som uppgav att de känner mindre skolstress. Enligt Centrum för Idrottsforskning deltar cirka sex procent av de unga sällan eller aldrig i skolans undervisning i idrott och hälsa. De är stillasittande på rasterna, de tillhör sällan föreningsidrotten och de uppger sig även i övrigt ha en fysiskt inaktiv fritid. Skolinspektionen har också konstaterat att ämnet idrott och hälsa präglas av hög frånvaro.

Enligt forskningsrapporten "Idrotten och (o)jämligheten – I medlemmarnas eller samhällets intresse?" från Centrum för idrottsforskning, utgiven i maj 2019, fastslås inte bara att unga rör sig för lite utan också att ungas föreningsidrottande

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

skiljer sig beroende på förutsättningar och status i samhället. Andelen barn och familjer som idrottar i en idrottsförening är högt i kommuner och stadsdelar med låg andel ekonomiskt utsatta familjer. Däremot minskar deltagandet i organiserad idrott i takt med att andelen ekonomiskt utsatta ökar. Orsaken till varför barn och ungas deltagande i idrott varierar har en rad olika orsaker. Forskningen visar på flera olika faktorer som påverkar, bl.a. brist på pengar till dyra aktiviteter, kostnader för medlems- och träningsavgifter, idrottens förmåga att möta barn med olika förutsättningar samt att utbudet av föreningar i socioekonomiskt utsatta områden och i glesbygd många gånger är lågt. Också föräldrars situation, utbildning, bakgrund och förutsättning påverkar synen på idrott och rörelse och i vilken utsträckning man uppmuntrar barn att röra på sig.

Den nationella utblicken återger flera av de utmaningar som finns lokalt. Enligt Rädda Barnens senaste rapport från 2018 med statistik från 2016 levde 12 % av barnen i Gävle kommun i ekonomisk utsatthet (Barnfattigdom i Sverige, Rädda Barnen, 2018, sida 39). Med den siffran hamnade Gävle kommun på plats 229 av landets 290 kommuner. Riksnittet var 9,3 %. Generellt går nivån på barnfattigdom i rätt riktning. Samtidigt visar rapporten från Rädda Barnen att skillnaderna fortsätter öka.

Utifrån Rädda Barnens möten med barn och deras föräldrar, med skolpersonal och med föreningslivet synliggörs behov och önskemål om att minska missförstånd och öka kunskapen och förståelsen mellan olika verksamheter och föräldrar. Många verksamheter önskar större engagemang från föräldrar och många föräldrar ger uttryck för en vilja att involveras och inkluderas i större utsträckning. Det verkar således som att viljan och intresset finns från både verksamhet och föräldrar att samverka i högre utsträckning, men att det samtidigt finns hinder som måste överbryggas.

RF-SISU ser ett stort behov av att nå fler föräldrar och andra viktiga vuxna, särskilt i områden som har sämre socioekonomiska förutsättningar. Det finns också behov av ett utvecklat stöd till föreningarna i de berörda områdena, så att föreningarna är rustade att ta emot fler barn och även barn som inte har föreningsvana samt att ge stöd i värdegrundsarbetet och motverka eventuella problem med kränkningar och diskriminering.

Bristande återhämtning vid svåra livshändelser är något som samtliga parter i projektet uppmärksammat som en riskfaktor för flera barn- och unga. Något som ofta påverkar hela livssituationen och därmed också skolarbete och möjligheten att delta i en meningsfull fritid. Personal inom skola och

föreningsledare har uttryckt svårigheter i att möta upp de stora behov som finns och det finns även tydliga signaler på att det leder till negativ stress för både barn och vuxna. Vuxna som möter barn i sitt yrke eller i ett ideellt uppdrag har möjlighet att hjälpa barn att återhämta sig och läka efter en svår och påfrestande upplevelse, men för att kunna göra detta krävs också stöd till vuxna. Projektet har erbjudit kompetenshöjande insatser samt uppföljande reflektionstillfällen för att främja ett traumamedvetet förhållningsätt hos viktiga vuxna.

Bakgrund

Gävle kommun, RF-SISU Gävleborg och Rädda Barnen har utifrån gemensamt identifierade behov och pågående satsningar nationellt och lokalt samlats i ett gemensamt projekt för att ge barn och unga de bästa förutsättningarna för en hälsofrämjande, tryggare och mer inkluderande skola och fritid.

Gävle kommuns arbete med social hållbarhet¹ grundar sig i kunskapen om att barn- och ungas hälsa och uppväxtvillkor skiljer sig åt. Alla tre parter har tydliga målsättningar för att minska orättfärdiga skillnader och åstadkomma jämlika livsvillkor och hälsa.

Ett strukturerat och gott samarbetet mellan Gävle kommun och civilsamhället är prioriterat och nödvändigt för att lyckas åstadkomma målsättningarna i Socialt hållbarhetsprogram.

Starten för samarbetet var i samband med en presentation av RF-SISU:s projekt "Rörelsesatsningen i skolan", som syftar till att minska stillasittandet, öka välbefinnandet och förbättra skolresultaten. I rörelseförståelse är utgångspunkten att skapa förutsättningar och möjligheter för barn och unga att kunna, vilja och våga röra sig hela livet², vilket är en viktig frisk- och skyddsfaktor. I de inledande samtalen kring en satsning i Gävle kommun föreslog RF-SISU att även Rädda Barnen borde ingå som en part i samarbetet. Tillsammans utvecklade parterna projektiden att genom samverkan och samordning nå fler arenor och aktörer för att nå bättre resultat.

Urval

Urvalet av prioriterade skolor skedde genom bland annat statistik om socioekonomiska faktorer, skolresultat och föreningsidrottens utbredning. Via enheten för Social

¹ <https://www.gavle.se/service-och-information/om-gavle-kommun/samarbeten-projekt-och-sarskilda-satsningar/socialt-hallbarhetsprogram/>

² På den här sidan har vi samlat länkar för dig som är intresserad av att veta mer om fysisk aktivitet, rörelseförståelse och hälsopåverkan. <https://www.rfsisu.se/gavleborg/Viarbetarmed/sarskildasatsningar/rorelsesatsningiskolan/forskningfordiupning/>

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Hållbarhet på Gävle kommun kontaktades Utbildning Gävles grundskolechef som skickade vidare förfrågan till berörda rektorer vid utvalda skolor. Några skolor i det första urvalet hade inte möjlighet att tacka ja trots ett stort intresse. Anledningarna var bland annat ny ledning och flera andra stora utvecklingsarbeten som var igång. Det innebar att satsningen gick vidare till ett "andra urval", baserat på samma underlag. Projektets logik är att utgå ifrån skolan som arena och från den del av staden där skolan finns, till exempel Forsbacka. Projektet mobiliserar de resurser som finns att tillgå i respektive organisation och söker aktivt samarbetspartners i närområdet. Projektets prioriterade skolor benämns som överenskommelseskolor och övriga intresserade som nätverksskolor. Rädda Barnens insatser har prioriterats extra i Forsbacka och Andersberg.

Målgrupp

Satsningen riktar sig till alla barn i förskoleklass till årskurs 6, men framför allt de som inte rör på sig tillräckligt idag.

Finansiering

Projektfinansieringen beviljades genom Gävle kommuns statliga stimulans från DELMOS "Delegation mot segregation". Delegationen mot segregation inrättades den 1 januari 2018, med uppdrag att bidra till att minska och motverka segregation i samhället och förbättra situationen i socioekonomiskt utsatta områden. En del av finansieringen i satsningen kommer även ifrån RF-SISU Gävleborgs satsning idrottssvaga områden och inkludering med fokus etnicitet samt RF-SISU Gävleborgs satsning "Rörelsesatsning i skolan".

De beviljade projektmedlen avser insatser under 2020. Utifrån redan identifierade behov finns anledning att redan under pågående projektår undersöka möjligheter till fortsatt finansiering. Dock måste detta göras med utgångspunkt i kontinuerlig uppföljning och utvärdering av det pågående projektets effekt och resultat.

Syfte och mål

RF-SISU Gävleborg tillsammans med Gävle Kommun och Rädda Barnen har kraftsamlat för att ge barn och unga de bästa förutsättningarna för en hälsofrämjande, tryggare och mer inkluderande skola och fritid. Samarbetet mellan de tre huvudaktörerna har ständigt utgått med barnen i centrum. Fokus har lagts på barns fysiska och psykiska välbefinnande och att skapa förutsättningar och möjligheter för barn och

unga att kunna, vilja och våga röra sig hela livet. Projektet har också vänt sig till viktiga vuxna runt barnen med syfte att bygga broar mellan skola, familj och föreningsliv. Att barn och föräldrar får göra sina röster hörda i frågor som berör dem genom delaktighet och självorganisering har varit högt prioriterat.

Kortsiktiga effektmål:

- Få fler inaktiva barn i rörelse i skolan och på fritiden
- Fler viktiga vuxna har kompetens i rörelseförståelse och traumamedvetet förhållningssätt för att stödja barns återhämtning efter svåra livshändelser
- Stärkt samverkan mellan föräldrar och skola och föreningsliv genom relationsfrämjande insatser
- Fler idrottsföreningar har kunskap och kompetens om hur man bedriver en trygg och inkluderande idrott med utgångspunkt i ett barnrättsperspektiv

Långsiktiga effektmål:

- Att fler barn och ungdomar når målet med daglig fysisk aktivitet
- Att arbetet med rörelseförståelse är lika prioriterat som arbetet med läs- och skrivförståelse.
- Att fler elever och personal har en lugnare och mer harmonisk arbetsmiljö.
- Förbättrade skolresultat
- Att fler viktiga vuxna har ett traumamedvetet förhållningssätt som stödjer barns återhämtning efter svåra livshändelser
- Att fler barn har en meningsfull och aktiv fritidssysselsättning
- Att barn och unga i Gävle har en *tryggare* och mer *inkluderande* skola och fritid fri från diskriminering, kränkande behandling och övergrepp.
- Att ha god samverkan och tillit mellan skola, föreningsliv och föräldrar med gemensam utgångspunkt i barnets bästa

Projektmål:

- Projektet kommer att resultera i 430 viktiga vuxna som genom utbildningsinsats fått ökad kunskap i rörelseförståelse

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

- Projektet kommer att resultera i 150 viktiga vuxna som genom utbildningsinsats fått ökad kunskap i ett traumamedvetet förhållningssätt
- Projektet kommer att resultera i att 300 viktiga vuxna deltagare på SFI i Gävle fått ökad kunskapen om ideellt engagemang i föreningslivet och rörelseförståelse
- Projektet kommer att generera i att samverkande skolor har startat ett rörelseteam för ett hållbart resultat och en analys av hur arbetet kan bli en del av det systematiska kvalitetsarbetet
- Projektet kommer att identifiera och utveckla gemensamma insatser framåt för samverkan mellan skola, föreningsliv och föräldrar
- Projektet resulterar i ett ökat samarbete mellan skola, föreningsliv och andra aktörer i skolornas närområden samt ökat lärande mellan samverkande skolor i projektet
- Projektet kommer att initiera en utveckling av Skol-IF på samtliga samverkande skolor med utgångspunkt i rörelseförståelse
- Tre idrottsföreningar i skolornas närområde har skapat en handlingsplan genom High Five med tydliga rutiner och system som efterlevs för att förebygga, upptäcka och hantera kränkningar, diskriminering och övergrepp samt fått ökad kunskap i rörelseförståelse

Med Rörelseförståelse som grund

Rörelseförståelse (eng. Physical Literacy) är ett holistiskt koncept för fysisk aktivitet och förmedlar, med tydlighet och forskningsstöd, att det går att göra mycket för att motverka den epidemi av inaktivitet som breder ut sig. Margret Whitehead (2010) beskriver Physical Literacy som *motivationen, självförtroendet, den fysiska kompetensen och förståelsen för att vara fysiskt aktiv hela livet.*

I samhället idag tenderar individer att ofta värdera kroppens funktioner och egenskaper som ett instrument. Och se fysisk aktivitet som ett arbete som ska utföras instrumentellt; genom att träna fysiskt för att uppnå resultat, bli idrottare och skapa oss ett liv kring dessa aktiviteter. Vad människor i dagens samhälle behöver är att i sig själva finna uppskattning för kroppens inre förmågor att leva ut fysiska behov – inte se träning som ett instrumentellt arbete för att ge kroppen fysisk aktivitet – utan för att ge både kroppen och själen

stimulans och välbefinnande. Fysisk aktivitet är inte detsamma som prestation.

Rörelseförståelse är alltså mer än att kunna utföra en mängd olika rörelser. Det handlar om att alla ska kunna känna glädjen och viljan att röra sig. En individ med god rörelseförståelse har självförtroendet, motivationen, kompetensen och förståelsen för hur hen rör sig och kan röra sig i olika samhällsmiljöer (tex på is, i vatten, i skog, på grus/stenar, osv.). Dessa individer kommer att kunna "läsa av" olika delar av den fysiska miljön, förutse rörelsebehov och svara upp i miljön med god perception. Dessa individer kommer dessutom, genom rörelseförståelse och utövandet av rörelseaktiviteter, ha en god självkänsla i att vara en aktiv del av sin omvärld – den kan delta, påverka och svara upp i den miljö den befinner sig i. Detta, tillsammans med god perception om sin egen kropps förmåga, kommer att framkalla positivt självförtroende och stärka självkänslan. För att utveckla god rörelseförståelse är det av största vikt att aktiviteter ger möjlighet för alla människor att introduceras utifrån individuella förutsättningar. Det gäller att börja där man står och utgå från hela människan.

Att få tillgång till rörelse även på fritiden är en viktig komponent för att ge barn goda erfarenheter av rörelse. Lek och rörelse stärker också barns återhämtning från svåra livshändelser. Att ha något meningsfullt att göra på fritiden bidrar också till att barn får tillgång till fler trygga vuxna, god psykisk och fysisk hälsa, bättre prestation i skolan, en känsla av gemenskap, större inflytande i sitt eget liv, högre självkänsla, möjlighet att delta i samhället samt en frizon för barn som har det jobbigt hemma. Projektet har arbetat för att stärka barnrättsperspektivet när det kommer till en meningsfull fritid. Utgångspunkten har varit att alla barn ska ha likvärdig tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter, trygga verksamheter fria från våld och diskriminering samt att beslutas på alla nivåer för att tillgängliggöra en meningsfull fritid för fler barn. Att hitta samverkansformer kring detta är avgörande för att hitta hållbara lösningar.

Med traumaförståelse som en viktig komponent

Ett flertal barn och ungdomar tvingas uppleva svåra saker under uppväxten, alltifrån att utsättas för våld eller brist på omsorg till att fly från krigs- och konflikttrabbade områden eller uppleva katastrofer, olyckor eller allvarliga förluster. Svåra händelser som många gånger har negativ inverkan på barnens möjlighet att klara skolan och att ha en aktiv och

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

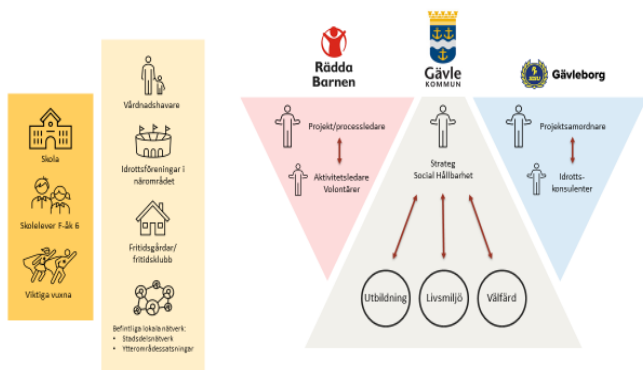
meningsfull fritid. Viktiga vuxna som möter barn i sin yrkesroll eller i sitt ideella uppdrag kan med en ökad traumaförståelse och med ett mer traumamedvetet förhållningssätt bidra till läkning hos dessa barn och därmed öka barnens chanser till ett bra och aktivt liv. Rädda Barnens utbildning i traumaförståelse syftar till att vägleda vuxna att förstå och bemöta grundläggande behov hos barn och ungdomar som utsatts för allvarliga och traumatiska händelser. Utbildningarna i traumaförståelse bygger på aktuell och relevant forskning och genomförs av Rädda Barnens psykologer.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Projektet utgår från skolan som arena

Projektet utgår från skolan som arena och den stadsdelen eller ytterområde som skolan finns i. Samtliga skolor som ingår i projektet ges möjlighet till stöd och kompetenshöjning för pedagoger, vårdnadshavare och skolelever.

Utbildningsinsatser och kompetenshöjning har i viss mån skiljt sig från skola till skola och beror på skolornas säregna behov och förutsättningar.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommuns arena. Bilden visar hur de tre parterna samarbetar och med fokus på skola, idrottsföreningar, vårdnadshavare, fritidsverksamhet och med lokala nätverk.

Kort sammanfattning av hur projektet jobbar med en samverkande skola: RF-SISU Gävleborg skriver en överenskommelse med rektor/huvudman kring ansvarsfördelning under den avtalade projektiden (kalenderår 2020), arbete sker systematiskt för att ta fram en individuellt anpassad handlingsplan utifrån skolans behov och förutsättningar, projektet stödjer skapandet av ett rörelseteam med målet att få in mer rörelse under den samlade skoldagen.

Per definition är en sk "överenskommelseskola" en skola som ingår i satsningen och där ett formellt samverkansavtal upprättats mellan RF-SISU Gävleborg och skola, med delade och gemensamma ansvarsområden utifrån skolans förutsättningar och behov. Att genomföra överenskommelser med skolor sker med avsikt att erbjuda ett aktivt stöd och direkta insatser under en avgränsad tid.

För de skolor som av olika anledningar inte haft möjlighet att bli en överenskommelseskola finns alternativet att bli en nätverksskola istället. Nätverksskolor erbjuds inget anpassat stöd, men kan till exempel få ta del av material framtaget inom ramen för satsningen. Dessutom kan de bjudas in till

anordnade (fysiska eller digitala) nätverks- och/eller utbildningstillfällen. Syftet med att erbjuda möjligheten att bli en nätverksskola är att kunna ta del av goda exempel, utbyta erfarenheter skolpersonal emellan och på så sätt bidra till synergieffekter i en hel kommun. När ett formellt avtal med en överenskommelseskola löper ut, omvandlas denna naturligt till en nätverksskola, och ges på det sättet vidare stöd till ett fortsatt arbete med rörelseaktiviteter under den samlade skoldagen.

Gemensamma mål för skolornas handlingsplaner:

- Att rörelse blir prioriterat under skoldagen för alla elever
- Grundutbildning i rörelseförståelse till skolpersonal
- Genomföra skolobservation av skolmiljö, uppsökande bland pedagoger
- Genomföra enkät med alla elever från åk 1 - åk 6
- Starta upp ett rörelseteam och skapa en handlingsplan för 2020
- Följa upp/utveckla handlingsplan
- Utbilda skolpersonal i traumamedvetet förhållningssätt
- Temadag: En meningsfull fritid med rörelseaktiviteter

Övergripande utbildningsinsatser i projektet

Grundutbildning i rörelseförståelse

Den 7 januari 2020 utbildades 176 pedagoger i rörelseförståelse (grundutbildning) på Monitor ERP Arena i Gävle. Tillfället var en öppen utbildning för samtliga pedagoger på grundskolor i Gävle kommun då möjligheten fanns att skapa spridning och ge inspiration till fler. Pedagogerna kom från 12 olika skolor runtom i kommunen. Utöver grundutbildningen den 7 januari genomfördes ytterligare tre grundutbildningsinsatser i rörelseförståelse under 2020, för nyttillkomna överenskommelseskolor (Forsbacka skola, Andersbergsskolan och Staffanskolan). Totalt under året utbildade projektet 250 skolpedagoger i grundutbildning i rörelseförståelse.

Fokusutbildningar i rörelseförståelse har pågått löpande under året med projektets fem överenskommelseskolor. Två exempel på fokusutbildningar som har genomförts är rörelsepauser i undervisningen (för ämneslärare) och rörelseaktiviteter under rast och fritids (för fritidspedagoger). Möjligheten att skraddarsy vidareutbildningar i rörelseförståelse utifrån skolornas unika behov och

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

förutsättningar längs arbetsprocessens gång har varit uppskattat bland pedagoger och skollärdning.

Barn, trauma och bemötande

Det rådande läget under pandemin tvingade projektet att tänka om och tänka nytt. Därför genomfördes föreläsningen *Barn, trauma och bemötande* digitalt med Rädda Barnens psykolog. Åtta skolor deltog vid föreläsningen, representanter från centrala elevhälsan samt från en fritidsgård deltog också. Några av skolorna deltog med hela personalstyrkan medan andra skolor deltog med representanter från personalgruppen. Staffanskolan berättade att de länge väntat på denna typ av utbildning och genom utbildningen har höjt lägsta-nivån på kunskaper kring trauma hos all personal på skolan. Andersbergsskolan och Forsbacka skola har erbjudits uppföljning och extra stöd från Rädda Barnens psykolog under höstterminen.

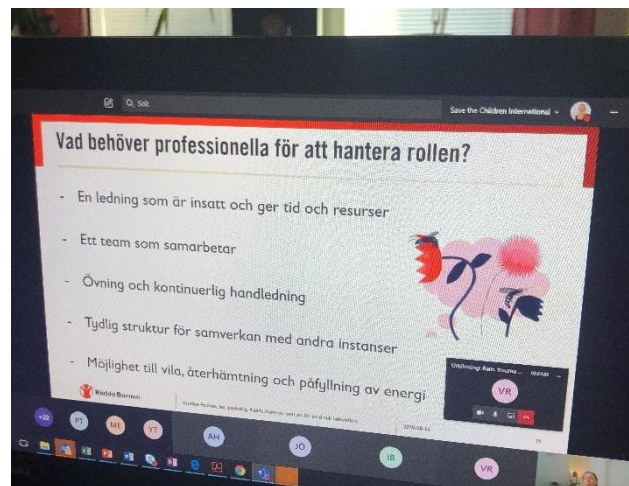

Bild från föreläsningen *Barn, trauma och bemötande*

Vad tar du med dig från dagen?

Svar från deltagare vid utbildningen *Barn, trauma och bemötande*

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Andersberg: Andersbergsskolan

Skolan

Andersbergsskolan anslöt till projektet i april 2020. Andersberg var en skola som initialt tackade nej till att ingå på grund av en uttryckt generell projektrötthet och dålig timing med omorganisation av skolans verksamhet. I ett telefonsamtal från skolsköterskan på Andersbergsskolan önskades ett nytt försök att möta skolans ledningsgrupp för att presentera projektets stödinsatser, som i sin tur ledde till att en överenskommelse upprättades och arbetet påbörjades.

Utgångsläge

Vid nulägesanalysen som genomfördes i uppstarten av insatsen identifierades att det sker en omorganisering på skolan, där mellanstadiet ska läggas ner inom 5 år. Det har varit en hög personalomsättning de senaste åren vilket har försvårat sammanhållningen i personalgruppen. Projektet har identifierat elever på Andersbergsskolan som har upplevt svåra händelser under sin uppväxt och lever i socioekonomisk utsatthet. Viktiga vuxna på skolan har en viktig del i att främja barnens återhämtning samt stärka barnen inför framtiden. Skolan önskar att barnen ska bli mer motiverade att klara skolan.

Andersbergsskolan är en av tre skolor (Sätra och Staffansskolan är de andra två) i Gävle kommun som tar emot flest nyanlända, alltså flest elever från Söderskolan. Eleverna är på Söderskolan i 8 veckor, och får sedan komma ut till skolan där eleverna placeras i den klass som Söderskolan ser att eleven kan passa i. På Söderskolan finns ett utvecklat stöd för varje elev och alla lärare har fått utbildning i traumaförståelse och arbetar utifrån ett traumamedvetet förhållningssätt. Läraren i klassen har inget extra stöd när eleven anländer och eleven förväntas klara av alla ämnen från start. Klasserna som eleverna hamnar i är ofta på runt 25 elever, och föräldrarna till eleven har ingen tidigare erfarenhet av det svenska skolsystemet. Detta uttryckts som en utmaning av pedagoger på Andersbergsskolan, då många av eleverna som blir placerade på skolan inte bor i Andersberg. Skolplaceringen beror också på hur många platser det finns i en årskurs. Projektledare/samordnare har under året träffat elever på skolan som bor i Sätra och centrala Gävle.

Skolgården är av äldre karaktär och saknar vissa förutsättningar för att skapa inspiration till rörelse. Rastaktiviteter arrangerades sedan tidigare två dagar i veckan där musik gav ytterligare inspiration till rörelse. Detta fanns dock endast tillgängligt för barnen i lågstadiet. Barn på mellanstadiet hade också tidigare haft tillgång till rastaktiviteter med musik. Ansvarig pedagog hade slutat och då blev det ingen fortsättning för rastaktiviteterna. Rastbodnar med material fanns att tillgå på lågstadiet, som gjorde att de till större del hade bättre förutsättningar kring rörelse under rasten. Skolgården var täckt av mycket asfalt, vilket öppnade upp för att inspirera via asfaltsmålning som genererade mer rörelse. Nollmätningssenkäten som genomfördes på skolan i uppstarten av projektet visade att många barn har en vilja att röra sig på rasten samt att de vill att pedagogerna är med och leder rastaktiviteter.

Från trygghetsenkäter och personalens egna erfarenheter framkom det brister i trygghet under rasterna, där det enligt personalen ofta förekom konflikter. Personalen gav uttryck

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

för att konflikterna togs med in på lektionen och tog upp delar av undervisningstiden, vilket försvårade studiero och på längre sikt även med risk för inlärningen. Då skolgården ligger i nära anslutning till Andersbergs centrum så är skolgården en passage även för andra som endast passerar eller rör sig i centrum. Vid en genomförd skolobservation under en rast noterades att obehöriga cyklade runt på skolgården samt gick in i skolans lokaler för att sedan avvika. Medarbetare på skolan berättade att det även är biltrafik på skolgården under dagen. Det är något som förstärker otryggheten, och det blir svårare för barnen att avgöra vilka vuxna som tillhör skolan och vilka som endast passerar.

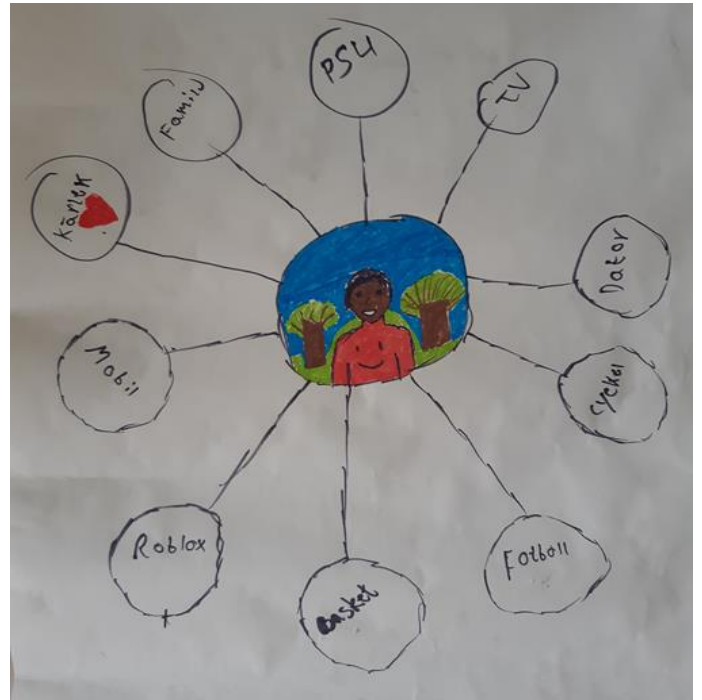
Kortare projekt eller mindre insatser inom ramen för lek och rörelse har genomförts av föreningar under skoldagen av Gefle IF, Brynäs IF via En bra start, Schackförbundet, Gästriklands Innebandyförbund. Dessa insatser har fungerat som prova-på-aktiviteter utan någon längre kontinuitet och uppföljning enligt skolan.

Skolan upplever att de saknar ett återkommande forum för att möta föräldrar i olika frågor. I Andersberg finns flera hyresgästföreningar där föräldrar är delaktiga, skolan har dock inte haft något samarbete med någon av dessa. Skolan deltar ibland i stadsdelsnätverket Andersberggruppen, men inte alltid. Andersbergsskolans upplevda svårighet är bristande närvaro och diskussioner under de föräldramöten skolan arrangerat, samt att de har haft svårt att nå ut till alla föräldrar. Vid de föräldramöten som genomförts har det varit ett behov av tolk till olika språk, främst arabiska och somaliska, vilket också försvårat tillfälle för diskussion. Barnen efterfrågar även mer läxhjälp och Andersbergsskolan har öppet för läxhjälp två gånger i veckan, men upplever att de barn som behöver det som mest hittills inte deltagit.

Resultat och effekter

Sedan april 2020 har ett antal utbildningsinsatser genomförts utifrån behov för hela och delar av skolpersonalen på Andersbergsskolan samt för skolelever. All personal har genomgått en grundutbildning i Rörelseförståelse. I två omgångar har personalen tagit del av kompetenshöjande insatser kring Barn, trauma och bemötande. Vid första tillfället, i augusti, deltog ett urval av personalen och vid det uppföljande tillfället med Rädda Barnens psykolog deltog all personal på skolan. Utbildningarna i traumaförståelse är ett led i att stärka handlingskraften och förståelsen hos viktiga vuxna som möter barn som varit med om svåra livshändelser. Skolelever har fått tagit del av en temadag med fokus på "En meningsfull fritid". Dagen innefattade en introduktion till rastaktiviteter med fokus på rörelseförståelse

samt en workshop där barnen fick beskriva med hjälp av bilder och ord vad de behöver i sitt liv för att må bra.

Bilden visar en ritad bild med ett barn i centrum och olika behov som finns i barnets liv med fokus på fritiden.

Det skolan identifierade som högsta prioritet inom ramen för projektet var att stärka rastverksamheten med organiserade aktiviteter och öka vuxennärvaron. Skolledningen beslutade att under våren göra en testperiod av organiserade rastaktiviteter styrda av ett rast team utgörande av fritidspedagoger, vilket fortsatte att utvecklas under höstterminen. Rastteamet har ansvarat för struktur och organiserade aktiviteter till skolelever under skolans raster, där syftet varit att öka tryggheten och rörelsen bland elever.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

ANDERSBERGSSKOLANS RASTVÄRDSSCHEMA 2020 20200824

9.20-9.50 År 1-6	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
1	Fskl	Fskl	Fskl	Fskl	Fskl
2	Lena	Moa	Micke J	Ola	Fskl
3	Mårten R.A	Micke J R.A	Tony R.A	Pernilla R.A	Fskl
4	Moa	Helene	Stina	Dahir	Hanna
5	Tony	Ola	Hanna	Petra	Petra
6	Micke J	Mårten	Pernilla	Micke J	Dahir
7	Ola R.A	Pernilla R.A	Moa R.A	Mårten R.A	Rörelsesatsning
8	Hanna	Anja	Ola	Tony	Stina
9	Hanan	Fadi	Fadi	Fadi	Fadi
10	Pernilla	Tony	Mårten	Moa	Anna

1. F-klassgården öppna och fissa förrådet, se till så att lekredskap är inlockade.
2. Grusplan + linbanan + buskarna
Se till så att 3A och 2A går in till sitt kapprum.
3. Rastaktivitet
Se till så att 5A går in till sitt kapprum.
4. Grusplan + kringutor + bänkarna
Se till så att 4B, samt 6A går in till sitt kapprum.
5. Pingis + klätterställning + innebandy + gungor + buskar öppna förrådet
Se till så att elever i 3A och 3C går in efter rasten samt se till att alla lekredskap är inlockade och förrådet läst.
6. Fotbollplan
Se till så att 4A går in till sitt kapprum.
7. Rastaktivitet
8. Klätterställning, snurrar
Se till så att 5B går in till sitt kapprum.
9. Låna ut grejer i lekboden. (klätterställningen mot centrum)
10. Klätterställning, fotbollplan mot centrum
Se till så att 3B, 2C samt 2B går in till sitt kapprum.

RASTVÄRD = GUL VÄST
RASTAKTIVIST = ROSA VÄST

11.40-12.10 År F-3	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag
-----------------------	--------	--------	--------	---------	--------

Andersbergsskolans nya struktur på rasten

Som ett direkt stöd till initierandet av skolans nya rastverksamhet, har Rörelsesatsningen i Gävle bidragit med två personella resurser i form av aktivitetsledare som varje fredag arrangerat organiserade rastaktiviteter – dels för att leverera en kompetensöverföring om aktiviteter med rörelseförståelse till fritidspedagogerna/rastteamet och dels för att förankra en relation till skolans elever för att inhämta viktiga reflektioner och erfarenheter.

Skolans rastbod har fräschats upp och organiserats av skolan under höstterminen. Gammalt material har slängts och bytts ut och nytt material har köpts in (men med begränsade resurser). Det har gjort användandet av utrustningen mer attraktivt för eleverna.

Genom att Andersbergsskolan har valt att prioritera ett rastteam som ansvarar för rastaktiviteter och för att skapa delaktighet kunde man se positiva resultat i den senaste trygghetsenkäten (Gävlemodellen) som genomfördes oktober 2020. Resultatet i Trygghetsenkäten visade att eleverna upplevt mindre direkt mobbing och kränkningar under

raster än vid tidigare mätning som genomfördes i mars månad.

Ett annat resultat av arbetet var att projektets nulägesanalys kring otrygghet på skolgården förmedlades till Gavlefastigheter som är fastighetsförvaltare till skolan. Det ledde till att Gavlefastigheter i sin tur initierade en egen Trygghetsvandring tillsammans med elever och skolpersonal där syftet var att identifiera trygga/otrygga platser som kan behöva förändras.

Uppföljningen av utbildningen i Barn, trauma och bemötande visade att personalen på Andersbergsskolan har fått nya och fler perspektiv vad gäller orsaker till barnens ibland utmanande beteenden. Tidigare har personalen främst tänkt Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och utredning av detta när barn utmanat på olika sätt och uppgav i uppföljningen att de fått större kunskap kring trauma och hur det påverkar ett barn. I samband med utbildningarna uttrycktes också behovet av ett tydligare förfarandet vid misstanke om trauma. Vid andra utbildningstillfället diskuterades viktiga frågor som hur man kan stötta varandra som kollegor, dels för att skapa en lugn och trygg skolmiljö, men också hur personalen kan stötta varandra när det blir oroligt i klassrummet. Det blev också viktiga samtal kring föräldrasamverkan och vikten av att skapa goda relationer med barnens föräldrar/vårdnadshavare

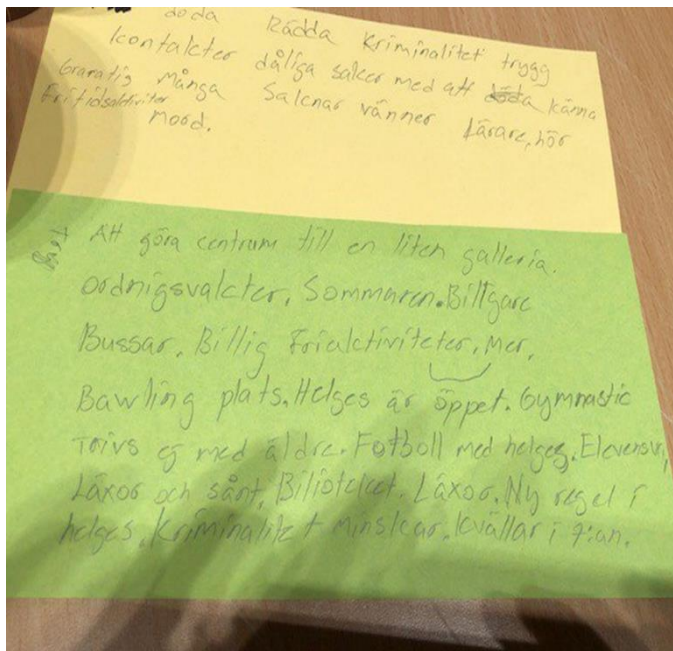
Temadagens introduktion till rastaktiviteter med fokus på rörelseförståelse bidrog till att fler deltagit på rastaktiviteterna som genomförts på skolan.

En meningsfull fritid i Andersberg

I Andersberg finns flera engagerade aktörer som vill bidra till en tryggare och mer inkluderande stadsdel. I samtal med hyresgästföreningar, fritidsgården och barn och ungdomar uttryckts en stolthet för området. Andersberg har dock präglats av flera händelser som bidragit till en otrygghet för både vuxna och barn. Barnen i mellanstadiet berättar att bilden av Andersberg är mord, kriminalitet och att många saknar vänner. Barnen berättar att skolan är en trygg plats, för att det där alltid finns någon trygg vuxen att prata med. Trygga och tillgängliga vuxna är något som flera av barnen efterfrågar. I Andersberg har projektet hittills identifierat några områden där barnen i Andersberg faller mellan stolarna och inte har tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter, dels på grund av tillgängligheten i området och dels på grund av ekonomiska skäl. Det är främst barnen i mellanstadiet som inte har tillgång till några andra fritidsaktiviteter än

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Fritidsklubben på Helges. Scouterna finns i området men har svårt att behålla många barn och ungdomar i sin verksamhet.

Barnen själva beskriver sin bild av Andersberg idag och vad de önskar skulle finnas i Andersberg

Fler gratis fritidsaktiviteter är en återkommande önskan från barnen. Skolan beskriver att det vid flera tillfällen varit prova på-aktiviteter på skolan för att visa barnen vad de kan göra på fritiden, men att trösklarna sedan blir för höga för att barnen ska kunna delta i fritidsaktiviteter kontinuerligt och på samma villkor.

Barnen beskriver själva att tillgången till fritidsaktiviteter på lokal plats i Andersberg dock är begränsat. Några få deltar i thaiboxning två gånger i veckan som är gratis i Andersbergs centrum. Innebandyförbundet har flyttat sin verksamhet, fotbollsverksamheten är begränsad, förlagd till Sörby samt för dyr enligt utsagor från barnen. Detta skapar ett utanförskap där flera barn inte kan delta i samhället på lika villkor som andra barn. En gemensam önskan från barnen är att kunna spela fotboll med Helges IF (lokal idrottsförening). Barnen använder ibland fotbollsplanen i Andersberg, men säger att de äldre ungdomarna tar över vid klockan 18 och då får inte längre mellanstadieelever delta i spontanfotboll.

I Andersberg finns fritidsgården Helges. Helges huvudmålgrupp är ungdomar mellan 13-19 år, men Helges bedriver även en fritidsklubb för mellanstadiet. I Rörelsesatsningen i Gävle kommun så har fokus varit på låg-

och mellanstadieelever, därför har fritidsklubben blivit en central del i arbetet i Andersberg. I samtal med både med barn och föreståndare för Helges gavs exempel på att obetalda fakturor till fritidsklubben inneburit att vissa barn inte längre kan delta.

Föreståndaren för Helges berättade att de fått strikta restriktioner om att inte släppa in barn vars föräldrar inte betalat, då de barnen inte täcks av försäkring om något skulle hända. Helges föreståndare beskrev att det skapar ett "vi-och-dem-tänk", där vissa barn är inkluderade och vissa barn inte kan delta. I vissa fall har även kraven om betalning gått till inkasso. Barn som inte kan delta i Fritidsklubben berättade själva att de inte kan delta för att det är för dyrt. Helges fritidsgård har pratat med Utbildning Gävle om detta, utifrån deras roll som uppdragsgivare till fritidsklubben. Barnen berättade att de istället har hängt på biblioteket, men efter oroligheter får de inte heller vara där. Tillgång till biblioteket efterfrågas av barnen. Det här är ett område som visar på behovet av ett aktivt arbete kring de ekonomiska hinder som uppstår och ytterst drabbar barnen.

I dagsläget är cirka 30 barn inskrivna på Fritidsklubben från Andersbergsskolan och friskolan Lyftet. De barn som går till Fritidsklubben sa att det är roligt att ha någonstans att gå efter skolan, att få mellanmål, att spela dator, att sjunga på scenen ibland och att träffa kompisar. I enkäten som gjordes på skolan framkom dock att många barn valde att avstå från Fritidsklubben och istället gå hem. Barnen sa att det är på grund av pengar, att det är tråkigt, att det är bråk där och rädsla för att inte ha någon att vara med samt att alla saker de gör där kan man göra hemma. Projektledare/samordnare har noterat att det främst är att spela dator, mobil samt titta på film som barnen gör på Fritidsklubben.

Sociala medier är förbjudet på Fritidsklubben då det lett till konflikter. Temadagen på skolan visade att sociala medier är en viktig del i många barns liv och många barn sätter sig utanför Helges lokaler eller går in på Biblioteket när de ska använda sociala medier för att sedan gå tillbaka till Fritidsklubben igen när de är färdiga. I en dialog med Helges personal diskuterades sociala medier och de utmaningar som finns kring barnens agerande och att detta skulle kunna vara viktiga samtal för Helges personal att ta med barnen. Fritidsklubbens personal menade istället att det är upp till föräldrarna att lära sina barn vad som är ok att göra på sociala medier.

Barnen beskrev också att de har svårt att ta sig till andra ställen, då några inte har råd med busskort. Forskningsstudier visar att barn som lever i socioekonomisk utsatthet ofta också

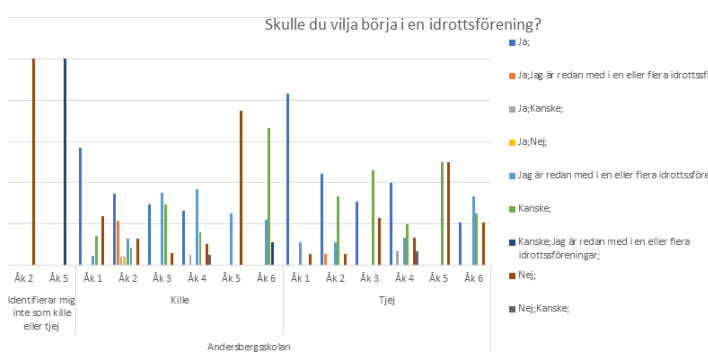
Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

bor trångbott, och därför finns heller inte alternativet att samlas flera stycken hemma hos en av kompisarna.

”Om vi är ett gäng och vill åka någonstans men en inte har råd med buss, då stannar vi alla hemma.”
(Citat från barn i Andersberg)

Resultat och effekter

Barnens utsagor under temadagen visade att fritidsaktiviteter är en väldigt viktig del i barnens liv, där samtliga barn målade upp att de behöver fritidsaktiviteter för att må bra. Några barn skrev även ner att röra på sig, ha någon som bryr sig om en och rättigheter som viktiga delar för att må bra. Elevenkäten visade också att det finns många barn som kanske ville börja i en idrottsförening samt att det är många som inte är med i en förening i jämförelse med andra skolor.

Uppstart av DOIT (delaktighet, organisering, inkludering och trygghet) Andersberg

På Andersbergsskolan har tillgången till organiserad rörelse under skoldagen utökats och blivit en prioriterad fråga för skolpersonalen. Det finns även ett uttryckt behov av att erbjuda organiserade rörelseaktiviteter i samarbete med föreningar efter skoltid som ett svar på elevernas behov och önskemål av idrottsaktiviteter. Under slutet av höstterminen har aktivitetsledare från Rädda Barnen och RF-SISU Gävleborg kommit på plats och påbörjat den relationsskapande delen och spenderat tid med barnen på raster och vid de organiserade rörelseaktiviteterna.

Barn och aktivitetsledare i verksamheten för DOIT

Inspiration till uppstarten har gemensamt hämtats från DOIT i Malmö och Göteborg. Erfarenheter från DOIT i Malmö visar att det är viktigt att arbeta relationellt och uppsökande med barnen, där skolan fortsatt är en viktig plattform för att nå fler barn i området. Viljeinriktningen är även att arbeta för att skapa långsiktiga relationer mellan målgruppen, de olika skolorna i området, barnen som går på skolor i andra stadsdelar men bor i Andersberg och föreningarna. Ett välfungerande samarbete mellan aktörerna är en viktig förutsättning för att verksamheten ska kunna vara en hållbar och trygg plats för målgruppen utan att vara beroende av nyckelpersoner. Rädda Barnen och RF-SISU lämnade in en gemensam ansökan om ekonomiskt stöd till Gavlegårdarna för att möjliggöra en fortsättning av verksamheten under 2021. När beslutet kom i slutet av 2020 konstaterades att ansökan beviljats till en sjundedel av det ursprungliga ansökta beloppet.

DOIT Andersberg jobbar med:

- Engagemangsguidning

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

- Att skapa ett starkt nätverk av samverkande aktörer i området som gemensamt jobbar för barns fritid och uppväxtvillkor
- Att utbilda för tryggare verksamhet ur ett barnperspektiv
- Att utbilda viktiga i vuxna i barn, trauma och bemötande
- Att erbjuda barn och ungdomar stöd i deras skolgång genom läxhjälp

Engagemangsguidning går ut på att barnen i verksamheten på ett demokratiskt sätt själva ska vara delaktiga i att utforma aktiviteterna, efter det egna engagemanget och egna behovet. Engagemangsguidning utgår från barns egna intressen och är en arbetsmetod där relationsskapande aktiviteter och samordning är viktiga delar. I arbetet med engagemangsguidning behöver och ska det alltid vara minst två trygga vuxna som fungerar som guider för barnen, dessa kallas för aktivitetsledare och de deltar vid varje tillfälle. Aktivitetsledarna arbetar relationellt med målgruppen, finns på plats på skolan där barnen finns och initierar och bedriver aktiviteter för och tillsammans med barn.

Målet är att aktivitetsledarna ska bedriva verksamhet för barnen minst två gånger i veckan, men på sikt hålls tillfällena tillsammans med idrottsföreningar som etablerar verksamhet i området. Alla aktiviteter som DOIT erbjuder är gratis och aktivitetsledarna leder barnen mellan skolan och anläggningen/platsen för aktiviteten. DOIT arbetar för att skapa trygga ytor för alla. Alla aktörer inom DOIT bär ett gemensamt ansvar att förebygga kränkningar, diskriminering och övergrepp i, och i anslutning till, verksamheten. Alla föreningar som är med i DOIT ska kunna möta barnen utifrån deras förutsättningar och kunna se det långsiktiga perspektivet i sin verksamhet.

Genom engagemangsguidning får aktivitetsledarna chansen att bygga upp ett förtroende hos barnen, samt kan vara ett stöd i att hjälpa barnen och deras föräldrar att söka medel för att barnen ska kunna vara aktiva på sin fritid. Här kan det bli aktuellt med dialoger med till exempel försörjningsstöd eller andra instanser som kan erbjuda ekonomiskt stöd för att möjliggöra deltagande i föreningars ordinarie verksamhet. Förebyggande arbete sker tillsammans med föreningar för att se till att verksamheten är inkluderande och trygg när barnen väl kommer dit. Ett sätt att skapa en tryggare och mer inkluderande miljö för barnen är kunskap om barn, trauma och bemötande till föreningar. Många barn och ungdomar tvingas uppleva svåra saker under uppväxten, alltifrån att utsättas för våld eller brist på omsorg till att fly från krigs- och

konflikttrabbade områden. Behovet av **traumakunskap** och **förståelse för hur trauma** påverkar ett barn är en viktig del i att stärka barnens återhämtning från svåra livshändelser. En utbildning kring traumaförståelse och bemötande ger idrottsledare förutsättningar att skapa en trygg idrottsmiljö för de barn som har upplevt svåra livshändelser.

För att verksamheten ska vara långsiktig och hållbar sker arbetet i nära samverkan med andra aktörer i området. För att bygga ett hållbart föreningsliv för barn och unga behöver DOIT kunna se till att föreningslivet och andra forum både finns lokalt i området, samtidigt som man även nyttjar föreningslivet utanför det lokala området. Målet framåt är att bygga en föreningsplattform inom DOIT och i samverkan med idrottsföreningar, kulturföreningar, förvaltningar och civilsamhällesaktörer som kan vara en del av verksamheten. Detta arbete sker parallellt med direktstödsverksamheten, det vill säga aktiviteterna och möten med barnen. Med tanke på beslutet från Gavlegårdarna att bevilja en sjundedel av ansökt belopp återstår att se hur och i vilken omfattning DOIT kan fortsätta 2021.

Från och med november har aktiviteter hållits två gånger varje vecka. Trots att endast mellanstadiet varit inbjudna på Andersbergsskolan så har det vid varje tillfälle kommit runt 20 barn, alltid cirka 50% killar och 50% tjejer. Några barn har varit med vid varje tillfälle, och barn som tidigare inte haft tillgång till rörelse på fritiden har fått det genom DOIT.

”Förut ville jag byta skola, men nu när DOIT börjat så vill jag inte det längre.” (Deltagare från DOIT)

Det har även bidragit till en närmare relation med föräldrar i området då aktivitetsledaren har haft kontakt med föräldrar i anslutning till aktiviteterna.

”Min mamma låter mig aldrig vara ute efter skolan, men när hon vet att jag är med er så känner hon sig trygg och jag får vara ute.” (Deltagare i DOIT)

På grund av corona har föräldragrupper endast kunnat genomföras med begränsat antal, och under senare delen av året endast genom digitala telefonmöten. De möten och dialoger med föräldrar som ändå kommit till stånd har bidragit till att bygga upp ett förtroende och skapa förutsättningar för ett bättre samarbete med föräldrar framöver. En viktig del vid aktiviteterna har varit att tillsammans med barnen promenera i ett ”gå-tåg”, för att säkerställa att de kommer hem tryggt och säkert. Flera av barnen har beskrivit att de inte får gå ut kvällstid, då det hänt många saker i området och deras föräldrar är oroliga att något ska hända dem om de är ute och leker. ”Gå-tåget” har skapat ett förtroende hos föräldrarna, då aktivitetsledarna

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

sett till barnens bästa och tryggheten för barnen. Inte bara under aktiviteterna men även efter aktiviteten.

Personalen på skolan har också beskrivit att DOIT betytt mycket för eleverna, och att många elever pratat om DOIT under skoldagen och sett fram emot aktiviteterna.

Föräldrar

Vid Rädda Barnens första möte med den somaliska föräldraföreningen framkom det att barn slutat på Andersbergsskolan och börjat på någon annan skola istället. Föräldrarna uttryckte en frustration över att de aldrig fått frågan om varför barnen slutar och att det här var första gången som någon undrade vad dessa skolbyten berodde på.

“Du är den första som frågar oss varför vi byter skola och vad vi tycker.”

Det har varit hög personalomsättning på skolan vilket kan ha skapat en viss otrygghet och osäkerhet hos föräldrar och det kan också ha försvårat relationsskapandet mellan skolpersonal och föräldrar. Representanter från den somaliska föräldraföreningen beskrev att det inte riktigt kändes som att skolan lyssnade på dem, vilket bidragit till att vissa föräldrar upplevt att de inte har haft något annat val än att byta skola för barnen.

Representanter från somaliska föräldraföreningen berättade att de upplever en skillnad på hur deras synpunkter och önskemål tagits emot av skolan, jämfört med när föräldrar som är mer etablerade i samhället har sagt till eller krävt att något måste förändras. Samtidigt uttryckte fler föräldrar att de mycket hellre önskade att deras barn går i skolan nära hemmet, men då en elev till en förälder i föreningen gått ut årskurs 6 med F i alla ämnen så blir föräldrar rädda för att det ska hända deras barn också. Föräldern till barnet som gick ut årskurs 6 med F i alla ämnen upplevde att skolan aldrig informerade föräldrarna att det var så illa.

Det somaliska föräldraföreningen har cirka 400 medlemmar bara i Andersberg och finns till för att föräldrar ska kunna hjälpa och stötta varandra med barnen i området. Somaliska föräldraföreningen har startat en egen fritidsgård som är öppen för alla barn i området, åldersgräns är 13-25 år men senare på kvällen 15-25 år. Föreningen har tidigare haft läxhjälp för elever som har det svårt i skolan. I samband med detta bad de skolan om en mattebok, för att de skulle kunna lära ut vad skolan lär ut, men skolan hade då svarat att de inte hade resurser så de kunde ge föreningen en bok.

“När barnen får svårt med ett ämne så får de också svårt med ett annat, och då tappar de skolmotivationen. Vi vill hjälpa barnen i skolan.”
(Representant från somaliska föräldraföreningen)

Då Covid-19 gjort det svårt att bjuda in till större samlingar så har föräldragrupper genomförts via digitala plattformar. Under hösten 2020 anställde Rädda Barnen en ledare för föräldragrupper som arbetat uppsökande. Ledaren har hållit i studiestödsgrupper vid några tillfällen, och det har funnits ett stort behov av studiestöd till elever i alla åldrar. Vid några tillfällen har ledaren träffat en grupp med mammor till barn på Andersbergsskolan och deras yttersta önskan har varit att få tillgång till mer studiestöd.

I samtal med föräldrar i Andersberg har föräldrarna själva ringat in några behov:

- Behov av mer studiestöd: stöd från skolan, trygga vuxna eller ungdomar som deltar varje gång och språkkompetens
- Idrottsledare som leder mammor och barn
- Någon som lyssnar från skolan och tar föräldrarna på allvar

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Forsbacka: Forsbacka skola

Skolan

Utgångsläge

Forsbacka skola var den första skolan som projektet initierade kontakt med under oktober 2019, då med dåvarande rektor för skolan. Kort därefter slutade rektorn sitt uppdrag på skolan och Forsbacka skola stod utan biträdande rektor fram till mars 2020. När den nya rektorn kommit på plats gjordes en omstart i dialogen kring samverkan i projektet, vilket togs emot positivt under våren och en uppstart skedde i april 2020.

Skolgården på Forsbacka skolan är stor och omgiven av en tilltalande miljö med flera stora asfaltsytor. Lågstadiet och mellanstadiet befinner sig på en varsin del av skolgården, då det finns en regel på skolan som säger att eleverna inte får förflytta sig mellan skolgårdsgränserna vid gemensamma raster.

Lågstadiet har betydligt mer inspirationsmaterial anpassade efter deras förutsättningar än mellanstadiet. Utan där mellanstadiet befinner sig under rast utgörs till största del av en fotbollsplan samt en asfaltsyta med king-rutor. En rastbod finns på lågstadiets sida men saknar material för att tillgodose de barn som exempelvis vill spela bandy på rasten. Det saknas utrustning för att alla barn ska kunna delta, och barn tar själva med klubbor och bollar till skolan för att spela bandy exempelvis. Detta bidrar till att några barn exkluderas från aktiviteter om de inte har egen utrustning att ta med sig. I

övrigt finns visst inspirationsmaterial på skolgården i form av exempelvis klättrvägg och gungor. Dessa skulle dock behöva rustas upp på grund av slitage.

Pedagoger upplever att de flesta barn har någonting att göra under rasten. Rastens karaktär på Forsbacka skola utgörs generellt till största del av spontanaktivitet initierade av eleverna själva. Lågstadiets pedagoger erbjuder rastaktiviteter vid varje lunchrast och har gjort så sedan en termin tillbaka. Pedagogerna upplever att de i rastaktiviteterna inte når hela vägen fram till de elever de gärna vill nå i aktiviteter, samt att det finns vissa områden på skolgården som upplevs som "rörigare" än andra. Pedagogerna för lågstadiet som är ute vid rasten har en struktur för rastverksamheten som de försöker att hålla, men akuta händelser gör att arbetet ofta prioriteras bort.

Mellanstadiet har en pedagog närvarande vid varje rast, samt att det finns så kallade "rastvårdsdagar" två gånger i veckan där flera pedagoger finns på plats. Det finns ingen planerad struktur för organiserade rastaktiviteter på mellanstadiet, utan det kan ske sporadiskt av pedagoger ibland. Oftast sker spontanaktiviteter för mellanstadiets elever och initieras på egna initiativ.

Personalen på Forsbacka skola upplever att de har begränsad möjlighet att ta del av större utbildningsinsatser och att Forsbacka ofta glöms bort i ett kommunperspektiv. Bitr. rektorn beskriver behovet av mer kunskap kring trauma och hur det påverkar barn, för att skapa ett gemensamt traumamedvetet förhållningssätt på skolan. Bitr. rektor berättar också att anmälningar till Socialtjänsten om att barn far illa är ofta återkommande, och det finns ett samarbete med Skolfam. Bitr. rektorn har inte tidigare varit med om den höga frekvensen av anmälningar till Socialtjänsten som Forsbacka skola behöver göra. Skolfam genomförde under HT2020 en föreläsning för skolpedagogerna om positivt ledarskap.

Skolan upplever idag att de når ut till en del föräldrar vid föräldramöten men inte alla. Ofta sker en uppsökande kontakt till vårdnadshavare av pedagoger och rektor utöver föräldramöten, för att till exempel informera kring incidenter under skoldagen och dylikt. Ett föräldraråd har tidigare funnits på skolan men har sedan starten av flertalet rektorsbyten hösten 2019 inte funnits.

Elevhälsan i Forsbacka berättar att endast 2 av 25 elever i årskurs 2 har tillgång till en aktivitet som innefattar rörelse eller idrott på fritiden. Elever berättar själva att de är ute och leker många timmar om dagen, men deltar inte på någon organiserad aktivitet. Avståndet till olika aktiviteter bidrar till att göra det svårare för barnen att delta i organiserade

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

aktiviteter. Det finns de elever på skolan som är i behov av kurator, och den tid som finns räcker inte riktigt till. Elevhälsan upplever att Knoppen är en trygg samlingspunkt för elever i Forsbacka. Stödfunktioner har tidigare fattats, men nu är elevhälsan kontinuerligt på plats och kan följa upp. Elevhälsan upplever att ett antal barn på skolan behöver extra stöd; det kan handla om allt från separerade föräldrar till att leva med en missbruksproblematik i hemmet. Några av barnen på skolan är placerade i familjehem, vissa av barnen endast tillfälligt. Vid en tillfällig placering så får barnet inget extra stöd, vilket barnet ofta är i stort behov av. Skolan har inte tidigare haft kontakt med Grinden, men satsningen har bidragit till att Grinden i början av 2021 kommer att hålla en föreläsning för alla pedagoger om sin verksamhet. Några av eleverna har fått stöd från Grinden och några elever står i kö för att få en plats i en grupp.

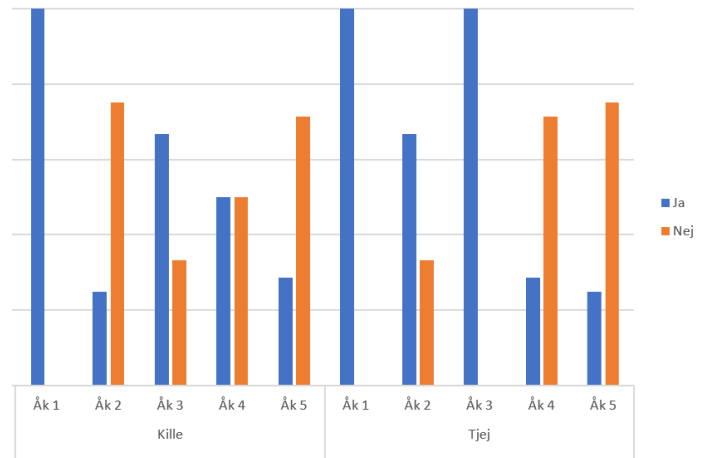
Skolsköterskan skulle vilja jobba mer med att ställa rutinfrågor kring barns utsatthet, men vet idag att stödet som behövs för att ta emot svaren på frågorna saknas. Det behövs ett helhetsgrepp från Socialtjänsten och vården för att kunna fånga upp fler barn som lever i en utsatt situation.

Resultat och effekter

I april 2020 genomfördes en grundutbildning i rörelseförståelse för samtliga pedagoger på skolan, följt av en uppstart av skolans rörelseteam och en handlingsplan för insatser initierades. Efter grundutbildningen nämnde rörelseteamet tidigt att pedagoger kommit igång med rörelsepåuser i klassrumsundervisningen via det inspirationsmaterial som givits ut.

Under vårterminen genomfördes en skolobservation under skolans raster på Forsbacka skola. I observationen uppmärksammades att barnen var aktiva och rörde på sig, och det var ytterst få som inte gjorde någonting. Flickor och pojkar lekte och spelade fotboll tillsammans, även på mellanstadiets del av skolgården. Skolelevernas svar i elevenkäten gällande önskan om att skolpersonal ska hålla i rastaktiviteter på skolan avtar i med stigande ålder.

Tycker du skolpersonalen ska hålla i rastaktiviteter på din skola?

Rörelseteamet satte under uppstarten målen med satsningen att; öka tryggheten hos barnen som individer och barnen sinsemellan i sina relationer under skoldagen, samt att stötta barnen i att finna sin rörelseglädje. Som ett led i att arbeta för målet att öka tryggheten hos barnen inleddes en arbetsprocess med årskurs 5 i konceptet ”#Skippaattityden” framtagen av RF-SISU Gävleborg. Årskurs 5 var den årskurs som först prioriterades för insatser med syfte att främja kamratskap och trygghet. Arbetsprocessen startade igång i september och avslutades i oktober, följt av en plan att utvärdera insatser och effekter.

För att ytterligare ge ett stöd i arbetet för ökad trygghet hos elever genomfördes utbildningen Barn, trauma och bemötande av Rädda Barnen i början av höstterminen. Samtliga pedagoger på Forsbacka skola deltog i utbildningen. Forsbacka skola erbjöds även en uppföljande utbildningsinsats på ämnet av Rädda Barnens psykolog, för att fortsatt stärka pedagogernas kompetens i traumaförståelse.

Som ett led i att stötta skolans mål att vägleda barnen till att finna ökad rörelseglädje, tillsatte projektet en aktivitetsledare som arrangerade organiserade rastaktiviteter en gång i veckan för både låg- och mellanstadiets elever. Då utgångsläget på skolan var att elever redan rörde på sig i god utsträckning genom egna sysselsättningar, var syftet med en aktivitetsledarens insatser att ge inspiration till en bredare rörelse/lekrepertoar bland elever och pedagoger som har rastansvar. Aktivitetsledaren har varit verksam under höstterminen med start v.44 och framåt.

Rörelseteamet har under höstterminen återkopplat med feedback att pedagoger på skolan fortfarande använder sig av rörelsepåuser i klassrumsundervisningen och att det har blivit ett ”normaliserat” inslag. Ett tidigare ambitionsmål på skolan

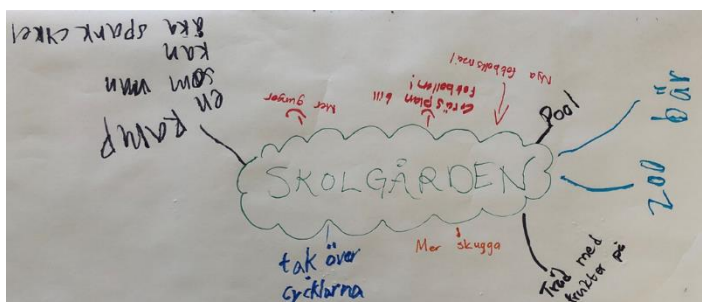
Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

att arbeta med mentorskap mellan elever har börjat att återupptas, där projektet har erbjudit att genomföra en elevledarutbildning för de äldre årskurserna. Elevledarutbildningen syftar till att elever leder varandra i rörelseaktiviteter med fokus på demokrati, delaktighet och gemenskap - med rörelseglädje som grund.

Inom ramen för satsningen har det startats en dialog med Grinden, för att tillgängliggöra deras verksamhet för fler barn och föräldrar. Grinden har tidigare haft svårt att nå ut till skolor, och i förlängningen nå pedagoger och elever. I samband med satsningen har nu en kontakt mellan skolan och Grinden upprättats, och en föreläsning för alla pedagoger är inbokad i början av januari 2021. Rektor och pedagoger fick i december en uppföljning med Rädda Barnens psykolog, där skolan fick ställa frågor och ha en diskussion kring ett gemensamt förhållningssätt som grundar sig i traumaförståelse. Viktiga dialoger fördes kring hur avgörande det är att förstärka de stunder som barnet känner sig lugn och trygg. Det fördes också dialoger om hur viktigt det är med självomsorg för all personal för att orka vara en lugn och trygg vuxen i barnens närhet.

Som ett led i satsningen har också skolpersonalen tagit del av en digital föreläsning med Maskrosbarn kring deras projekt Skolkurage. Maskrosbarn är en barnrättsorganisation som arbetar för att förbättra levnadsvillkoren för barn med föräldrar som har ett missbruk, mår psykiskt dåligt eller utsätter dem för våld. Projektet Skolkurage syftar till att ge fler lärare verktyg att upptäcka barn som far illa. Föreläsningen genererade viktiga diskussioner kring barns utsatthet och synliggjorde behovet av att skolans rutiner kring orosanmälningar behöver förtydligas.

Bitr.rektorn vill gärna ta del av kompetenshöjning och ser positivt på att få fler föreläsningar och stunder för personalen att skapa ett gemensamt förhållningssätt. I januari 2021 kommer personalen på skolan få en föreläsning med Måns Lööf: *Den förutsägbara läraren* samt en föreläsning med Grinden om deras verksamhet.

En meningsfull fritid i Forsbacka

I Forsbacka som närsamhälle finns en sammanhållning och stolthet över området. I samtal med invånare ges det dock uttryck för att samhället står utanför det som pågår i Gävle och inte har tillgång till vad skolorna i övriga Gävle erbjuds. Projektet har mött engagerad och driven personal på Knoppen, fritidsklubben, dit en stor andel elever i mellanstadiet på Forsbacka skola går efter skolan. Barn i lågstadiet får även komma dit ett par gånger i veckan och ingå i olika fritidsaktiviteter. Skolelever från Forsbacka skola nämner i elevenkäten att de spenderar tid regelbundet på Knoppen efter skoltid och att det är en trivsamt plats. Utifrån projektets bedömning så är Knoppen en välfungerande verksamhet som bedrivs av den ideella verksamheten Unga Örnar. Verksamheten har ett tydligt syfte med fokus på barnens önskemål och en god systematik i form av kontinuerliga ledarskapsutbildningar, förhållningssätt, trygghetsarbete mm. De behov som fritidsgården ser är att nå de barn som är hemmasittare, dels de som inte orkar med skolan överhuvudtaget och dels de barn som går direkt hem efter skolan som inte klarar/orkar mer än så. Detta syns även i enkätsvaren. Fritidsgården belyser även vikten av att nå fler föräldrar i Forsbacka för att uppmärksamma hur Forsbacka som samhälle kan sluta upp i gemensamma frågor som rör barn och unga.

I Forsbacka finns en idrottsförening som bedriver handboll, innebandy och fotboll. Skolans personal upplever att elever är aktiva i föreningen och spelar framför allt handboll. Forsbacka IK har sänkt kostnaderna för medlemsavgiften för att så många barn som möjligt ska kunna delta. Medlemsavgiften ger tillgång till fotboll, handboll och innebandy. Forsbacka IK är ensamma om att bedriva handbollsverksamhet i Gävle kommun. Under projektets gång har dock barnverksamheterna i fotboll och innebandy i Forsbacka IK lagts ner på grund av ledarbrist. Det är oklart om de barn som tidigare ingått i dessa verksamheter har nya sysselsättningar i annan förening/annan plats.

Då Forsbacka skola kom igång sent med satsningen så har projektet inte lyckats nå de uppsatta målen kopplat till att stödja och stärka en samverkan med närsamhället i samma omfattning som i Andersberg. Dialogen har ökat under det sista skedet av projektiden.

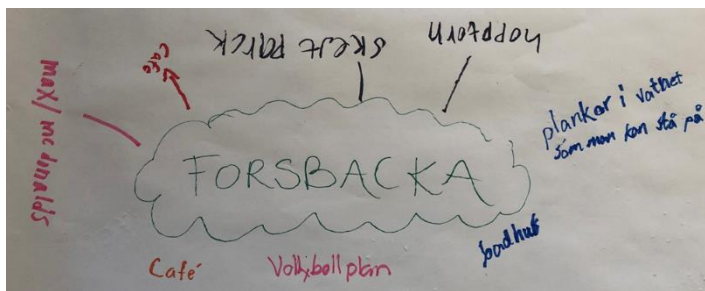
Identifierade önskemål är stärkt samverkan mellan skolan, Knoppen och Forsbacka IK. I detta sammanhang är Hyresgästföreningen en viktig aktör för att nå ut till boende i Forsbacka och bjuda in till diskussioner om föräldraskap och samverkan. Gävle kommun och Forsbacka IK ser ett behov av att jobba förebyggande mot alkohol och droger.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Kulturskolechefen uppger att 2 elever från Forsbacka deltar i kulturskolans verksamhet. Detta kan jämföras med 40 elever i Hedesunda där det pågår ett särskilt riktat projekt som visat sig ha god effekt på antalet barn som blir aktiva i Kulturskolans verksamhet.

Föreståndare på Knoppen har tagit del av föräldrars berättelser av att det är för långt att åka till kulturskolans verksamhet i Gävle. Kulturskolan har sedan många år gitarrkurser i Knoppens musikrum och uppger att det är ett samarbete som med fördel skulle utvecklas med fler pedagoger ifrån kulturskolan.

Som ett led i arbetet för att kartlägga barnens bild av en meningsfull fritid genomfördes en temadag under våren 2020. De svar som kom fram blev attraktiva för såväl skolan att ta del av som för Gävle kommuns Ytterområdessatsning som verkar i Forsbacka. En kontakt med Ytterområdessatsningens utvecklingsledare initierades i samma veva som temadagen genomförts på skolan, med syfte att hitta eventuella samverkansmöjligheter utifrån verksamheternas olika mål. Utvecklingsledaren beskrev att det fanns ett behov i arbetsgruppen att få in barn och ungdomars röster från Forsbacka, vilket resulterade i att svaren från temadagen delades mellan våra verksamheter och arbetsgruppen värderade dem till kommande insatser. Detta har lett till att arbetsgruppen för Ytterområdessatsningen i Forsbacka nu tittar på möjligheten att rusta upp delar av skolgården på Forsbacka skola utifrån de inkomna förslagen.

Barnens utsagor om vad en meningsfull fritid i Forsbacka innebär för dem

Forsbacka IK har under sista skedet av projektiden signalerat att deras verksamhet nu är mogen att ta sig an ett utvecklingsarbete som skulle kunna innebära en samverkan med Rörelsesatsningen i Gävle. RF-SISU Gävleborg har under processen mobiliserat interna resurser till att skapa personella och ekonomiska förutsättningar att gå in och stödja ett sådant arbete.

För barnens, ungdomarnas och samhällets skull är det avgörande att Forsbacka IK som idrottsförening är fortsatt aktiv, finns närvarande i Forsbacka och inkluderas i dialoger kring viktiga frågor som rör närsamhället. Utifrån detta är det av stor vikt att föreningen stötts i ett utvecklingsarbete.

Knoppen som fritidsgård och fritidsklubb spelar en viktig roll för barn och unga i Forsbacka idag, då de bedriver de verksamheter som tar emot flest antal barn som bor i Forsbacka i dagsläget. Elever från Forsbacka skola beskriver i enkäten att Knoppen är en trygg plats med roliga aktiviteter. Att verksamheten är framgångsrik och trygg idag innebär inte att det ska tas för givet. Verksamheten är direkt beroende av det elevantal som finns på Forsbacka skola. Så länge det finns ett underlag för att bedriva verksamhet går den att genomföra, och då med god kvalitet utifrån Unga Örnars verksamhetsidé.

Det finns familjer som bor i Forsbacka som av olika anledningar väljer andra skolor i Gävle kommun än Forsbacka skola. De barn och ungdomar som går i skolan på andra ställen tenderar också att bedriva sina fritidsaktiviteter i närheten av den skola de går på. Detta leder till utmaningar för Forsbacka IK som förening, som riskerar att tappa medlemmar och aktiva.

Föräldrar

Olika tilltänkta möten med vårdnadshavare har ställts in på grund av corona och därmed har inte heller utbildning i rörelseförståelse och tryggt föräldraskap till vårdnadshavare kunna genomföras som planerat. Anpassningar har fått göras och istället har det gjorts utskick via mail.

Enligt pedagoger på skolan har de jobbat med att stärka relationen till vårdnadshavare de senaste åren. Pedagoger upplever att de har en bra relation till vårdnadshavare, samtidigt som några beskriver att kontakt sällan tas med vårdnadshavare om något hänt. Samtidigt har det framkommit signaler om att föräldrar inte upplever att skolan berättar vad som händer i skolan, att föräldrar inte har insyn i skolans verksamhet och att saker som hänt under skoltid kan komma fram långt senare. Sådana upplevelser riskerar att bidra till missförstånd mellan skola och föräldrar och en misstänksamhet om att skolan undanhåller saker för vårdnadshavare. Detta behöver utforskas ytterligare, handlar det om enskilda föräldrars upplevelse eller är det en större problematik? Vid uppföljande samtal med Rädda Barnens psykolog betonas vikten av att delge vårdnadshavare information om vad händer i skolan, dels för att ha möjlighet att förstärka värdegrundsarbetet och dels för att skapa en

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

öppenhet mellan skolan och vårdnadshavare. Här handlar det först och främst om att skapa relationer och bygga upp en tillit för att få en tydligare och klarare bild av utmaningarna mellan föräldrar och skolan. Det gångna året har inneburit svårigheter att bjuda in till olika föräldramöten vilket försvårar relationsbyggandet mellan skolan och föräldrar.

Tillsammans med Ytterområdessatsningen i Gävle kommun och Hyresgästföreningen planerades det för att i slutet av året bjuda in till ett öppet möte för att fler boende skulle få chans att komma till tals i ytterområdessatsningen samt ytterligare utforska vårdnadshavares relation till skolan och deras tankar om barns fritid. Då detta inte gick att genomföra på grund av den ökade smittspridningen så är det något att jobba vidare med i Forsbacka.

Bomhus: Sjöängsskolan och Lillhagsskolan

Skolorna

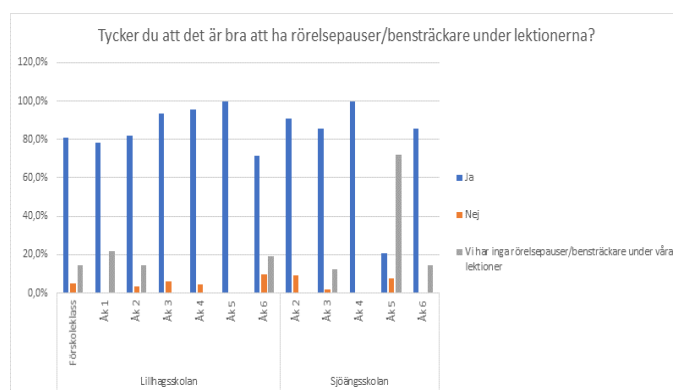
Sjöängsskolan och Lillhagsskolan har deltagit i projektet sedan start i januari 2020. Skolorna var ej förstahandsprioriterade utifrån vår kartläggning av socioekonomiska faktorer, men erbjöds sedan plats efter att två prioriterade skolor i Gävle kommun tackat nej till sina platser. Sjöängsskolan och Lillhagsskolan liknar varandra till stor del, sett till elevernas levnadsvanor, socioekonomisk status och fritidsintressen. Resultat från den inledande elevenkäten visar att en stor andel elever på dessa skolor ingår sedan tidigare i idrottsföreningar och är aktiva i träningsverksamhet på fritiden.

Utgångsläge

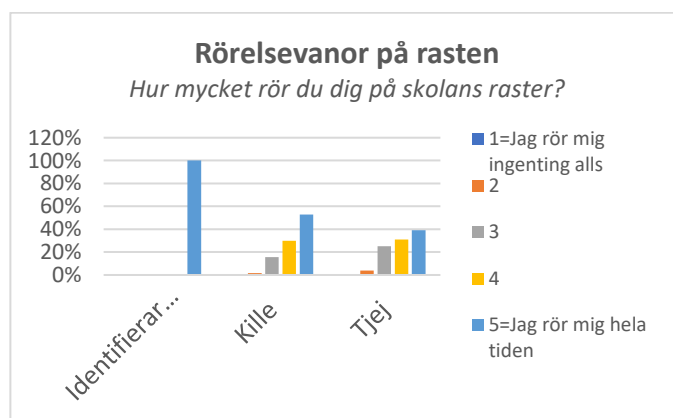
Både Sjöängsskolan och Lillhagsskolan hade sedan innan projektstart ett pågående arbete för att bidra till mer rörelse under skoldagen för delar av skolornas respektive årskurser. Organiserad rastverksamhet fanns på Sjöängsskolan och Lillhagsskolan, men med önskemål att utveckla befintlig verksamhet. Skolorna driver sedan tidigare egna fritidsklubbar, där fritidspedagogerna som ansvarar för verksamheten ibland även har ett rastansvar.

Vid våra skolobservationer bekräftades skolornas egna utsagor att de flesta elever var i rörelse och i aktiviteter under raster. Det identifierades att det även fanns elever som inte sysselsatte sig i lika stor utsträckning som andra. När

elevenkäten genomfördes i uppstarten av arbetet i samband med våra skolobservationer, framkom det att några elever på såväl Sjöängsskolan som Lillhagsskolan uttryckte att de saknade rastaktiviteter som motiverade dem. I några enstaka enkätsvar framkom upplevelser av stor ensamhet och utanförskap under raster.

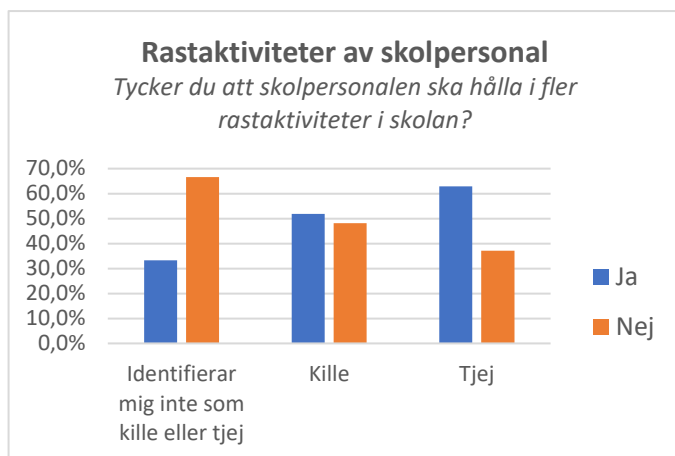

Enkätsvar från Sjöängsskolan och Lillhagsskolan. Barnen är eniga om att det är bra med rörelsepåuser och bensträckare.

Enkätsvar från Sjöängsskolan och Lillhagsskolan. Enkäten visar att tjejer rör sig i mindre grad på rasterna än killar.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Enkät svar från Sjöängsskolan och Lillhagsskolan. Enkäten visar att ungefär hälften av barnen vill att skolpersonalen ska vara med och hålla i rastaktiviteter, fler tjejer vill det.

Lillhagsskolan

Ett utvecklingsarbete i att involvera de äldre eleverna (årskurs 4–6) i ledarskap och mentorskap var i startgrupparna på Lillhagsskolan när projektet inleddes. Detta med anledning av att skolan upplevde att det ofta förekommer konflikter och kränkningar under rasterna, och där en del av lektionsundervisning i klassrummet efter rast gick åt till att lösa konflikter. Skolan berättade att många konflikter under skoldagen ofta hänger samman med föreningsdeltagande, och att konflikter som sker under träningar i föreningen tas med till skolan.

Lillhagsskolan hade sedan tidigare organiserade rastaktiviteter för lågstadiets elever samt morgongymna för mellanstadiet elever under en period innan de anslöt till projektet. När arbetet startade, blev den ansvariga pedagogen för mellanstadiets aktiviteter sjukskriven och bytte sedan tjänst, vilket skapade behovet att se över organiserade aktiviteter på mellanstadiet återigen. Lillhagsskolans pedagoger arbetade sedan tidigare med rörelsepåuser i undervisningen men i olika grad. Pedagogers eget intresse för rörelsepåuser bar upp de insatserna, varför olika elever hade olika upplevelser av det.

Sjöängsskolan

Bitr. rektorn på Sjöängsskolan såg tidigt ett behov av utbildning i rörelsepåuser för alla pedagoger, som en metod att skapa ett kollegialt ägande av arbetet. Representanter från skolan uttryckte också behov av ett närmre samarbete med föreningar i närområdet, jobba med attityder/schysst lek och spel samt utveckla Skol-IF.

Redan innan starten av projektet fanns organiserade rastaktiviteter upparbetade på Sjöängsskolan, och anordnades av både lärare och elever. Både pedagoger och elever berättade att de allra flesta barnen har en rörelserik rast och engagerar sig i olika typer av aktiviteter. Sjöängsskolan hade även sedan tidigare arbetat för att höja delaktigheten under skolans idrott och hälsa-lektioner. Idrottsläraren hade initierat en metodutveckling som inför projektstarten utvecklats allt eftersom. I skolans utvärderingar framkom att idrott och hälsa-ämnet hade en mycket hög delaktighet i alla årskurser och att metodutvecklingen dittills fungerat väl. Detta skapade redan goda förutsättningar till att elever på Sjöängsskolan stimuleras till rörelse under skoldagen.

Sjöängsskolans pedagoger arbetade sedan tidigare med rörelsepåuser i undervisningen men i olika grad. Pedagogers eget intresse för rörelsepåuser bar upp de insatserna, varför olika elever hade olika upplevelser av det.

Resultat och effekter

Sedan januari 2020 har en rad stödinsatser givits till Sjöängsskolan och Lillhagsskolan utefter skolornas egna utsagor av behov och önskemål. Samtliga pedagoger på skolorna har genomgått grundutbildning i rörelseförståelse på Monitor ERP Arena i januari 2020 samt tagit del av särskilt riktade utbildningar med tillhörande material till ämneslärare med fokus på att bedriva rörelsepåuser i undervisningen. Skolelever på Sjöängsskolan och Lillhagsskolan har fått tagit del av en varsin temadag arrangerad av rörelsesatsningen i Gävle.

Såväl Sjöängsskolan som Lillhagsskolan har under projekttiden skapat nya strukturer och således genomfört nya aktiviteter inom ramen för arbetet med ökad rörelse i anslutning till skoldagen. Arbetet har sedan starten utgått från att initiera ett rörelseteam på respektive skola som lett utvecklingsarbetet lokalt i verksamheten. Rörelseteamen samlades under tidig vår och inledde arbetet med att utvärdera elevenkäter, och utifrån dem planera insatser för det kommande arbetsåret.

Under projektåret har Lillhagsskolan och Sjöängsskolan deltagit som goda exempel när RF-SISU Gävleborg arrangerat skolnätverksträffar inom ramen för Rörelsesatsning i skolan. Skolorna har fått berätta om sina respektive förflyttningar som skett under projekttiden och tagit del av erfarenhetsutbyten tillsammans med andra skolor runt om i distriktet som gör liknande förändringsarbete.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Lillhagsskolan

Elevenkäten visade att det finns en delad uppfattning bland barnen i mellanstadiet att skolpersonal ska organisera rastaktiviteter. Lågstadiel eleverna önskade däremot i högre grad ett engagemang av skolans pedagoger i rastaktiviteter. Att ge lärare bättre förutsättningar och inspiration till mer rörelse sågs tillsammans med skolans rörelseteam som en nyckel i ökad rörelse under rasten.

Fokus i skolans handlingsplan låg på att dels besvara mellanstadiel elevernas uttryck att få en organiserad aktivitet under raster samt att följa upp uttrycket att regelbundet ha rörelsepåuser under lektionstid. Utifrån dessa mål gavs personalen vidareutbildningar i rörelsepåuser med tillhörande inspirationsmaterial under två tillfällen under projektåret. I tillägg till detta gavs Lillhagsskolan stöd i att måla skolgårdens asfaltsytor med asfaltsfärg och tillhörande schabloner.

Personal vid Lillhagsskolan som testar rörelseövningar under en utbildningsdag

Lillhagsskolans skolledning beslutade även inför höstterminen att omorganisera en tjänst av en pedagog i fritidshemmen, att tilldelas arbetsuppgifter som innefattade organiserade rastaktiviteter samt att vara korridorsvärd. Detta efter denne pedagogs specifika uttryck och önskan om en sådan tjänst. I nuläget arbetar två personella resurser (pedagoger i fritidshemmen) på Lillhagsskolan med visst fokus på rastaktiviteter, och samtliga elever på skolan erbjuds nu

möjlighet till organiserade aktiviteter utefter ålder och intresse. Rörelsepåuser görs regelbundet under lektionstid i varierade former enligt rörelseteamet. Generellt sett har kompetens kring rörelse och hur rörelse berikar skoldagen ökat, och speglar av sig i skolans verksamhet.

Rätt till rörelsefrihet under skoldagen

Under flertalet år hade Lillhagsskolan ansökt till Gavlefastigheter om att få delar av skolgården rustad p.g.a. stort slitage och obrukbart stängsel runt fotbollsplanen och längs skolgårdsgränsen. Skolan har även uttryckt önskan om en utfyllnad av massa i skogspartiet för att bättre kunna nyttja området. Under projektåret har delar av önskemålet uppfyllts vilket har lett till en stor förbättring.

” Vilket lyft för vår skola att äntligen ha fått stängsel runt fotbollsplanen! Helt plötsligt kom bandyplanen till användning igen efter att ha ekat tom i år och dar. Nu kan de (eleverna) spela bandy utan att få en fotboll i skallen. Det var möjligt att ha en lek bakom det andra målet också. Helt fantastiskt, jag blev nästan gråtfärdig när jag såg hur fint och bra det blev.”

(Citat från rastpedagog, Lillhagsskolan)

Bild från temadag på Lillhagsskolan.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Sjöängsskolan

Elevenkäten visade att en hög andel elever på Sjöängsskolan ansåg att fler rörelsepåuser i undervisningen vore bra. Rörelsepåuser var redan vana vid att ha, men önskade att det kunde ske oftare. Utifrån det önskemålet gavs personalen vidareutbildningar i rörelsepåuser med tillhörande inspirationsmaterial under två tillfällen under projektåret. I tillägg till detta gavs Sjöängsskolan stöd i att måla skolgårdens asfaltsytor med asfaltsfärg och tillhörande schabloner.

Sjöängsskolan har fortsatt att driva rastaktiviteter genom lärare för fritidshemmet som bär ansvar över rast. Sjöängsskolan har gått från att ha en ansvarig idrottslärare till att omforma en lärare i fritidshemmet till en idrottslärartjänst. Det har inneburit att ämnet idrott och hälsa har förstärkts ytterligare, där idrottslärarna nu har ett delat ansvar att bedriva undervisningen. Pedagogiken och förhållningssättet i undervisningsmiljön drivs med schysst spel/fair play som grund. En fortsatt hög delaktighet och närvaro under idrott och hälsa finns bland eleverna. Numera erbjuds även sk "fritidsgympa" tre gånger i veckan på eftermiddagstid som drivs av skolans idrottslärare.

En meningsfull fritid i Bomhus

I Bomhus finns två starka föreningar, IBK Runsten och IK Hüge. Många barn deltar i verksamheten, men Sjöängsskolan beskriver att inte alla barn har tillgång till föreningsverksamheten. Lillhagsskolan beskriver att många elever deltar i föreningsverksamheten men att det förekommer kränkningar och diskriminering i föreningarna som sedan tas med till skolan och skapar konflikter på raster. Utifrån enkäten som eleverna genomförde så finns ett stort intresse bland barnen att utöva bågskytte på fritiden. Brynäs IF fotboll, som har sin verksamhet i närheten av Bomhus, och flera barn från Bomhus deltar i fotbollsskolan som Brynäs IF FF bedriver. Elever från skolorna finns också representerade i Gefle Gymnastikförening.

Vid nätverksträff i Bomhus tas det upp att familjer har olika socioekonomiska förutsättningar, detta återspeglas i vilka som har tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter. Nätverket vill hitta lösningar för att inkludera fler barn i fritidsaktiviteter, och aktörer som Scouterna och IK HÜGE finns representerade i nätverket. Representant för Hyresgästföreningen ska besöka skolor och ta sig runt i området för att lyssna in vad ungdomar vill ha i området. Hyresgästföreningen vill få in större mångfald i vilka som finns representerade i föreningen och vid nätverksträffarna. IK HÜGE är i behov av att fler föräldrar engagerar sig i

föreningen. Nätverket tar även upp förslag att samordna kring skjuts av barn till aktiviteter. Representant från polisen ber nätverket göra en kartläggning av var barn och ungdomar hänger idag och tillsammans bidra till att utveckla de platserna.

Under året har dialog skett med ansvarig idrottskonsulent för samtliga föreningar, för att bjuda in till träffar samt upplysa om det antal barn som vill prova på en aktivitet. Idrottskonsulenten för Skol IF har informerats men har tyvärr inte lyckats få till ett möte med berörda på skolan.

Brynäs: Staffansskolan

Utbildningsdag för Staffansskolans pedagoger

Skolan

Staffansskolan tackade i det första skedet nej till att delta i satsningen. Innan sommarlovet kontaktade skolans socialpedagog kommunens strateg på Social hållbarhet och undrade varför de inte var med i projektet. Därefter initierades ett möte mellan projektet och skolan.

Utgångsläge

Skolan är temporärt flyttad till tidigare Stenebergsskolan, som tidigare var en högstadieskola. Skolgården är begränsad och det är en liten yta för många elever. Skolan gör sitt yttersta för att dela upp rasterna och se till att inte alltför många elever är ute samtidigt. Skolan beskriver att trygghetsenkäternas resultat visar att det oftast är under raster och i samband med rasterna som elever känner sig otrygga på skolgården. En öppen cykelbana korsar skolgården, vilket bidrar till en ökad otrygghet för personal och elever. Det finns ingen tydlig avgränsning eller markering

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

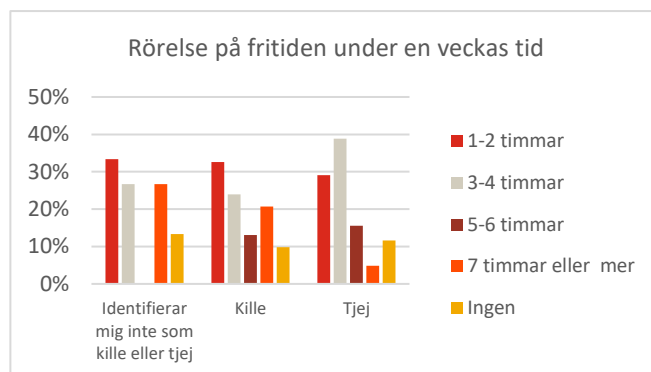
var skolgården börjar och var cykelbanan tar vid. Under skolobservationen kom cyklister i hög fart som visade irritation mot barnen som var i närheten av cykelbanan. Personal beskriver om att obehöriga ibland stannar och pratar med barnen på skolan, och att det kan vara svårt för barnen att avgöra om det är personal på skolan eller någon som bara passerar på cykelbanan.

Staffanskolan har sedan tidigare en rastverksamhet igång, där några lärare i fritidshemmen har i uppdrag att vara s k *rastaktivister*. Med det menas att pedagogerna ansvarar för att vara värddar till lekboden och anordna rastaktiviteter för några av skolans årskurser. Dock når de inte ut till alla skolans elever utan endast till de elever som tillhör deras arbetslag. Skolan har även en utbildad socialpedagog som är ansvarig för att arbeta med frågor som rör skolelevernas lärandemiljö och behov för att få tillgång till en meningsfull skolgång. Ett omfattande arbete lett av socialpedagogen och skolledning har genomförts på skolan under de senaste åren, och har förbättrat skolmiljön på många sätt. Lärande- och studiemiljöer i klassrum och i uppehållslokaler har inretts med fokus på elevers olika behov, och ger förutsättningar till flexibelt lärande. Klassrummen har tilldelats stödutrustning för att stödja inläringen hos elever med bl. a skärmväggar, stressbollar, balansplattor, hörselkåpor mm.

Skolan uttryckte vid uppstarten av satsningen att de ville ägna fokus på kompetenshöjning av personal i vikten av rörelse och återhämtning för elevers inläring och välmående, samt att hitta arbetssätt och systematik för att bättre tillmötesgå behov under raster.

Resultat och effekter

Staffanskolan har under höstterminen genomgått utbildningsinsatser i traumaförståelse och rörelseförståelse (grund) samt vidareutbildning i rastaktiviteter för lärare i fritidshemmen. En elevenkät har gjorts under sen hösttermin och har bidragit med en grund i arbetet för rörelseteamet.

Staffanskolans enkätsvar utmärker sig i frågan hur mycket man som elev rör på sig under sin fritid sett över en veckas tid. Majoriteten av eleverna uppger att de rör sig i princip aldrig och upp till 4 timmar i veckan. Enligt rekommendationer från WHO ska barn upp till 15 år röra på sig minst 60 minuter om dagen, vilket är 7 timmar på en vecka. Staffanskolan som arena skulle kunna vara av stor betydelse, rörelsemässigt för många elever, om fler strukturerade rörelseaktiviteter i samband med skoldagen införs.

Vid frågan huruvida elever önskar att personal från skolan ska hålla i fler rastaktiviteter är den största andelen svarande positiva. Utifrån vad rörelseteamet också har identifierat som ett behov, syns här hur rastaktiviteter i pedagogers ansvar blir en naturlig insats att kunna prioritera.

I september genomfördes en temadag för samtliga mellanstadieelever i årskurserna 4–6 på skolan. Utmärkande för Staffanskolan vid temadagens aktiviteter var att flertalet elever kunde ge uttryck för barns basala behov så som mat, vatten och varma kläder. Pedagogerna på skolan berättade att de jobbat aktivt med barnkonventionen och barns behov och rättigheter vilket troligtvis bidrog till att barnen också lättare kunde peka ut viktiga behov som behöver tillgodose för att man ska må bra.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

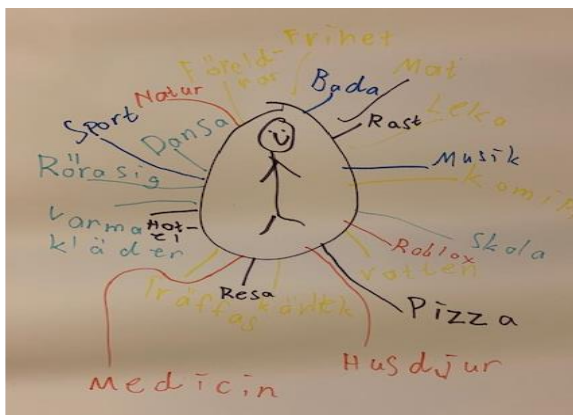

Bild från temadag: Barnen på skolan får rita upp vad de behöver för att må bra

Genom nulägesanalysen har den senaste rörelseteamsträffen även erbjudit en kontaktväg till Grinden. Socialpedagogen och rektor vill gärna att Grinden kommer och berättar för både personal och elever om sin verksamhet.

En meningsfull fritid på Brynäs

Brynäs IF Fotboll har sitt säte på Brynäs, och har under projektiden genomfört *Fem steg till en handlingsplan* samt utbildning i rörelseförståelse. Brynäs IF Fotboll har en barn- och ungdomsverksamhet där det finns målsättningar för att inkludera fler barn i sin verksamhet. Vid temadagarna på skolan framkom att flera elever på skolan vill spela fotboll men inte har tillgång till det i någon organiserad verksamhet. En kontakt har upprättats mellan Brynäs IF Fotboll och skolan. Skolans socialpedagog är en resurs i att även se över barnens tillgång till en meningsfull fritid och det starka engagemanget från socialpedagogen bidrar till att se helheten för barnen.

Trygga och inkluderande idrottsföreningar

Projektet har genomfört *Fem steg till en handlingsplan* samt utbildning i rörelseförståelse med tre idrottsföreningar i Gävle Kommun. Det gäller föreningarna Gefle Gymnastikförening, Strömsbro IF samt Brynäs IF Fotboll. Processen har skett i nära samverkan med idrottskonsulenter hos RF-SISU Gävleborg som nu också tagit över det fortsatta arbetet tillsammans med ovannämnda föreningar.

Träff 1: Fem steg till en handlingsplan med Gefle Gymnastikförening

Utifrån Rädda Barnens tidigare arbete med idrottsföreningar i Sverige, har förförståelsen i projektet varit att det är vanligt att föreningar inte har kunskap och rutiner kring hur de ska hantera ärenden där det finns oro för ett barn. Förförståelsen har blivit bekräftad under denna satsning när kontakt tagits med aktuella samverkansföreningar, vilket lett till ett gemensamt fokuserat stödarbete. För att upprätta trygga idrottsmiljöer behövs kunskap om försummelse och våld samt en djupare förståelse för hur föreningen kan fånga upp barn som är utsatta för våld. Det är en viktig pusselbit i hela barnrättsarbetet, samt för att säkerställa barns rätt till skydd från våld. (Artikel 19 i Barnkonventionen)

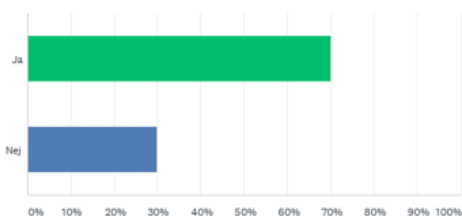
Genom *Fem steg till en handlingsplan* får föreningarna arbeta med att stärka sitt barnrättsperspektiv samt att de får verktyg för att förebygga och upptäcka kränkningar, diskriminering, övergrepp. Föreningarna får också kunskap om oro för ett barn och hur en anmälan till Socialtjänsten går till, samt kunskap om hur de kan upptäcka att ett barn far illa. *Fem steg till en handlingsplan* innehåller också dialog om inkludering och vilka barn som idag har tillgång till föreningen.

I processen med *Fem steg till en handlingsplan* har föreningarna genomfört en enkät i föreningen med styrelsen, ledare, föräldrar samt barn och ungdomar. Ungdomarnas och barnens röster blir extra viktiga i arbetet med ta fram handlingsplanen. Enkätsvaren visade vilken friskfaktor det är

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

för barnen och ungdomarna att få delta i organiserad idrottsverksamhet och enkätsvaren visade även att majoriteten av barnen och ungdomarna trivs i sin träningsgrupp. Enkätsvaren tydde dock också på att kränkningar förekommer i samtliga föreningar, både under träning och tävling men även på sociala medier emellan träning och tävling. Enkäterna visade att ledare och styrelse inte alltid vet hur de ska agera om de misstänker att ett barn far illa.

F10: Jag vet vem jag ska kontakta om jag känner mig orolig för att ett barn inte mår bra eller på annat sätt far illa?

Exempel på svar från en förening

Genom metoden *Fem steg till en handlingsplan* har föreningar fått bättre förutsättningar att uppmärksamma och arbeta med dessa frågor. Detta blir extra viktigt om något händer i en förening.

En annan viktig del i arbetet med *Fem steg till en handlingsplan* var att ta fram konkreta förslag på hur arbetat kan förankras i föreningen. Redan vid de första två träffarna fick föreningarna chans att se över hur handlingsplanen ska leva vidare och konkretiseras i föreningen. Det är viktigt att varje ledare, förälder och andra aktiva i föreningen känner till värdegrunden och vet hur de ska agera om de upptäcker att ett barn far illa, i föreningen eller på någon annan plats. Enligt enkäterna fanns det aktiva ledare som inte känner till föreningens värdegrund. Föreningarna fick sedan tillgång till alla enkätsvar och kunde tillsammans gå igenom resultatet mer fördjupat. Enkäten är en viktig del för att barn och ungdomar ska få komma till tals och berätta hur det är i föreningen, och förhoppningen är att alla föreningar framåt använder enkäten som ett verktyg för att stärka barnrättsperspektivet i föreningen. I projektet har även utbildning i rörelseförståelse blivit en integrerad del i utbildningen "Fem steg till en handlingsplan". Ökad kompetens i rörelseförståelse syftar till att möjliggöra att fler

individer ska vilja, våga och kunna delta i föreningens aktiviteter.

Övergripande delar i projektets arbete med en meningsfull fritid

Barnrättsfrukost 14 februari

Den 14 februari anordnades en Barnrättsfrukost med temat en meningsfull fritid. Deltog gjorde politiker från kommunfullmäktige i Gävle kommun och riksdagen, skolpersonal från Andersbergsskolan, samordnare från Gavlegårdarna samt representanter från civilsamhället. Samtal under Barnrättsfrukosten kretsade kring vad var och en kan göra inom ramen för sina respektive uppdrag och ledde till flera förslag på hur medverkande aktörer tillsammans kan ge fler barn tillgång till en meningsfull fritid. Det var också ett tillfälle för att sprida information om projektet rörelsesatsningen i Gävle kommun. Projektet har arbetat vidare med flera av de förslagen som kom upp.

Förslag från deltagare:

1. Det behövs lotsar
2. Kreativa lösningar
3. Samverka för att hitta nycklarna
4. Skollokal: hemkunskapssal och slöjdsal kan nyttjas mer och förenklar avståndet för barnen. Inte bara idrott utan för spelvällar samt friluftsliv.
5. Ekonomi kan vara hinder: går det att betala mindre summor? Krävs här en dialog med förening och stöd till föräldrar. Hitta fonder till stöd för fritid, barnen drabbas om familjen har det svårt.
6. Gratis kulturskola och gratis kulturupplevelse, även musik och sång
7. Kunskap om vad som finns som är gratis
8. Höja statusen på gratis och tillgängliga aktiviteter
9. Hitta fler miljöer och forum att mötas: vandring, lana med mera
10. "Matte-natta", lana på skolan

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

11. Gröna ytor + lek i skolan + transport till skolan – lustfylld rörelse
12. Friskis. "Röris" – medlemmar kan ge "en extra" – stöd till de som inte har råd

Projektledare från RF-SISU Gävleborg och Rädda Barnen under Barnrättsfrukosten 14 februari

Ekonomiska hinder

Flera barn som på olika sätt varit en del av projektet har berättat om olika hinder för att delta i en fritidsaktivitet, ett tydligt hinder är ekonomi. Utifrån den typen av berättelser så initierades en kontakt med verksamheten som ansvarar för försörjningsstöd på Gävle kommun för att delge olika exempel på hinder. I dagsläget pratar handläggare på försörjningsstöd om barnens behov av fritidsaktiviteter genom kontakten med föräldrarna. Den bedömningen grundar sig i att det är föräldrarna som är ansvariga för försörjningen och inte barnen. En utmaning i förhållande till föräldrans ansvar är att aktiviteter ofta förutsätter föräldrarnas delaktighet. Något som återges vara svårt för flera föräldrar att hantera. Det beskrivs som att själva kostnaden kan vara den "lättaste biten" men allt det

praktiska kring aktiviteten kvarstår. I dialogen beskrevs också att de sedan tidigare riktade statliga medlen för fritidspengen enligt socialtjänstlagen nyttjades i väldigt låg omfattning.

Projektets parter lyfter tillsammans vikten av att området "ekonomiska hinder" kräver en kraftsamling från fler aktörer om barn ska få tillgång till en meningsfull fritid, oberoende av föräldrarnas ekonomi och/eller förmåga.

I dialogen önskade handläggare inom försörjningsstöd att arbetet kring de utmaningarna som identifierats skulle fortsätta aktualiseras med stöd av Rädda Barnen.

Exempel som ger uttryck för skillnader i deltagande som bör uppmärksammas mer

I dialog med kulturskolans chef så gjordes en uppskattning av antalet barn som idag är aktiva i kulturskolan och i relation till projektets olika stadsdelar och ytterområden. Det skedde i samband med ett informationstillfälle om satsningen och tänkbara samarbetsformer i projektet. Det fanns tydliga skillnader mellan områdena, särskilt intressant var skillnaden mellan två ytterområden. Där ett ytterområde haft ett projekt som fokuserat på nå ut till fler barn och visade goda resultat.

Idrottsfrukost 5 mars

Den 5 mars anordnade RF-SISU Gävleborg en idrottsfrukost tillsammans med Rädda Barnen Gävleborg på temat "Trygg idrott". Frågeställningarna för dagen var hur fler barn och unga i Gävle kan nås och involveras i idrotten och hur medverkande aktörer kan arbeta tillsammans för att skapa en hållbar och trygg idrottsmiljö. Representanter från idrottsföreningar i Gävle deltog, liksom tjänstemän och politiker från Gävle kommun samt representanter för Högskolan i Gävle. Det var också ett tillfälle för att sprida information om projektet rörelsesatsningen i Gävle kommun.

I dialoger frammanades vikten av att prioritera arbetet med trygga idrottsmiljöer för att värna om barn och ungas delaktighet i föreningslivet. Regionalt verksamhetsansvarig från Rädda Barnen beskrev det konkreta arbetet i processen *High Five – Fem steg till en handlingsplan*, där ett par idrottsföreningar flaggade upp sitt intresse för att initiera en sådan handlingsplan.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

Avslutande reflektion/analys

I slutet av september 2020 så redovisade projektet sitt arbete för utskottet för Social hållbarhet. Utifrån det så initierade ordförande för utskottet ett möte som resulterade i att projektet skulle planera för ett ytterligare projektår 2021 och med plan för att utvärdera hur arbetet sedan kan ingå som en del av ett större förebyggande arbete. Finansieringen hade olika scenarios baserat på att budgeten inte var klar och inte heller beskedet kring de statliga medlen från DELMOS. Även RF-SISU väntande på besked kopplat till statligt stöd. Rapporten redogör inte för hur lösningen för 2021 ser ut, då arbetet för att hitta en lösning pågår.

Skolspecifika utmaningar samt relationen mellan skolan och föräldrar

Projektets samverkande skolor beskriver att arbetet med rörelseförståelse och traumaförståelse är viktiga delar som bör prioriteras i skolans uppdrag. En utmaning att skapa ett långsiktigt och hållbart arbete med dessa områden i skolans verksamhet är att de kräver personella resurser för att genomföra. Vissa skolor har dessa personella resurser anställda med ett likadant eller liknande fokus, och vissa skolor har personella resurser de ser kunna omvandla till att anta detta fokus. Dock innefattar det nästan överhängande att det görs ett aktivt val av skolans ledning - att specifika anställda på respektive skola ska bära dessa frågor. I detta föreligger en risk att arbetet med rörelseförståelse och traumaförståelse blir bundet till anställda med specifikt ansvar och inte en del av ett systematiskt arbete. På vissa skolor finns inte möjligheten att omvandla personella resurser till att anta detta fokus på grund av personalbrist.

Ett parallellt spår i arbetet med att systematisera arbetet med rörelseförståelse och traumaförståelse i skolans verksamhet är att hitta sätt att integrera dem kulturellt i skolans verksamhetsmål. Genom att se värden i rörelseförståelse och traumaförståelse som ett sätt att nå målpuppfyllnad, kan fler personella resurser göras tillgängliga. Däremot är även detta motivationsbundet till respektive anställd på skola och kommer att variera i större eller mindre grad av insats.

Det görs dock tydligt från deltagande skolorna att områdena är så pass viktiga att prioritera och att de behöver få större utrymme i en övergripande planering inom utbildning Gävle. Det är eftersträvsvärt att skolans totala system prioriterar dessa områden för att minska belastningen för den enskilda skolan. En sådan lösning skulle också bidra till att öka jämlikheten skolor emellan.

Andersbergsskolan vill att projektet fortsätter nästa år och har sett styrkan i att genomföra satsningen tillsammans som tre aktörer. Andersbergsskolan själva berättar att det just är styrkan i att stå tillsammans som tre aktörer, med kunskap om olika delar, som gör att skolan vill vara en del av satsningen. Missförstånd mellan skolan och föräldrar har framkommit och genom projektet har föräldrarnas röster lyfts och hörts gentemot skolan samtidigt som skolan har getts stöd och råd hur de kan skapa bättre förutsättningar för samverkan med föräldrar. Det kan handla om allt från att vara mer öppen med vad som händer i skolan, till en tydligare samverkan med föräldraföreningar i närområdet.

Ett önskemål från flera skolor är att satsningen ska breddas till att omfatta även förskola, högstadiet och gymnasiet då den fysiska inaktiviteten är utbredd.

En meningsfull fritid

Projektet har genomgående mött barn som lyft vikten av att ha tillgång till en meningsfull fritid. Det har varit avgörande för projektets framgång att ta ett helhetsgrepp i dessa frågor, där barnens röster fått vara vägledande vid val och barnen själva har fått formulera de utmaningar som finns. Ekonomi kan spela en avgörande roll i vad barn och ungdomar har tillgång till på fritiden, men det finns även andra delar som försvårar för barn och ungdomar att hitta till en meningsfull sysselsättning på fritiden. Det kan handla om uppväxtvillkor och hur resursstarka barnets föräldrar är samt tryggheten runt aktiviteten. Projektet har sett hur viktigt det är att tänka in helheten, dels att aktiviteterna barnen deltar i ska vara fria från kränkningar, diskriminering och övergrepp och dels ett helhetstänk kring hur barnen tar sig till och från aktiviteten. Det är också viktigt att ha en förståelse kring barnens vardag och utmaningar, för att säkerställa att ett utanförskap inte förstärks i samband med fritidsaktiviteten. Rörelseförståelse och traumaförståelse har bidragit till nya perspektiv i de föreningarna, vilket ger föreningarna förutsättningar att bättre inkludera fler barn i sin verksamhet.

Det är viktigt för barn att ha tillgång till en meningsfull fritid för att stärka deras självförtroende och den fysiska och psykiska hälsan, det är därför av stor vikt att alla som finns runt omkring barnen gör sitt yttersta för att säkerställa att barnen får tillgång till en meningsfull fritid. Projektet har mött föräldrar som vill ge sina barn tillgång till detta, men som ibland möter för stora hinder när det kommer till att veta var de ska vända sig för att få stöd eller hur de kan vara engagerade i en föreningsverksamhet. Dessa frågor är viktiga att fortsätta jobba med, förhoppningen är att projektet bidragit till att uppmärksamma och föreslå nya sätt att tänka

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

för att fler barn ska få tillgång till en meningsfull fritid. I dessa frågor är det avgörande med samverkan för att hitta lösningar som gör att fler barn får tillgång till vad de har rätt till enligt Barnkonventionen.

Lärdomar

Rädda Barnen

Rörelsesatsningen och samverkan mellan projektets tre parter har bidragit till många positiva delar internt hos Rädda Barnen. Dels fördjupad kunskap kring begreppet rörelseförståelse, och hur rörelseförståelse bidrar till artikel 6 i Barnkonventionen (rätten till liv och utveckling) och dels ökade förutsättningar för Rädda Barnen att jobba närmare olika verksamheter och skolor i kommunen. Det har i sin tur inneburit en ökad förståelse kring kommunal verksamhet och därmed en insyn i hur barnrättsperspektivet kan förstärkas i dessa verksamheter. En viktig erfarenhet och lärdom är att vi tillsammans kan göra mer, och att det finns en styrka i att sammanväva kompetenser från olika organisationer.

Rörelsesatsning i skolan har en tydlig struktur och bygger på samverkan med skolan vilket bidragit till att Rädda Barnen fått möjlighet att jobba mer systematiskt med frågor om bemötande och traumaförståelse i relation till skolorna. Projektet har skapat förutsättningar att också gå djupare i frågor kring en meningsfull fritid samt relationen mellan föräldrar och skolan.

Den gemensamma satsningen har också bidragit till att skapa en tydligare bild av barnens situation i Gävle kommun. Barnens röster i satsningen har synliggjort barnens behov och förutsättningar, vilket är viktigt för allt arbete framåt. Genomgående har satsningen skapat möjligheter att lyssna in och lyfta barnens och även föräldrars perspektiv, något som många gånger kan saknas när det kommer till dessa eller likande frågor.

RF-SISU Gävleborg

Hos RF-SISU Gävleborg har det under projektåret gjorts en rad interna förflyttningar som ett led ur de resultat som uppkommit i satsningen. Ett exempel på en förflyttning som skett är det beslut RF-SISU Gävleborg tog inför projektstart, att i sin verksamhetsplan lägga prioritet på trygga idrottsmiljöer och att använda metoden *High Five - Fem steg till en handlingsplan* av Rädda Barnen som en resurs. Idrottskonsulenter och ledning utbildades i arbetskonceptet

för att dels stödja Rörelsesatsning i Gävle kommun, och dels sprida kunskapen och stödet ut i distriktet Gävleborg.

Att tillsammans med en kommun och en barnrättsorganisation hitta synergieffekter och skapa möjligheter att konkret bidra till mer rörelse för barn och unga i skolor, har i sig varit en stor framgångsfaktor för att projektet lyckats med genomförandet av insatserna. Som stödorganisation till idrotten i Gävleborg finns vanan att ingå i samverkan med andra aktörer i olika typer av projekt och uppdrag, dock inte så pass operativt som i Rörelsesatsningen i Gävle kommun. Det har för RF-SISU Gävleborgs räkning inneburit nya lärdomar kring vilket fotarbete som kan komma att krävas vid större insatser för samhällsutveckling, och vilken flexibilitet det kan komma att krävas av vår verksamhet för att uppnå tillfredsställande resultat.

Viktigt att nämna är att RF-SISU Gävleborg numera anammar delar av Rädda Barnens vokabulär, och där begreppet "viktiga vuxna" etsat sig fast och blivit ett standardbegrepp i uttryck för organisationens medarbetare samt i hos fler föräldrar/ledare/styrelsemedlemmar i idrottsföreningarna.

Gävle kommun

För Gävle kommun har samarbetet inneburit en ökad kapacitet att arbeta med området rörelseförståelse, fysisk aktivitet och rörelserika samhällen. RF-SISU satsning på rörelseförståelse har gett Gävle kommun en möjlighet att få mer spetskompetens i ett viktigt område som direkt gynnar flera verksamheters målsättningar, särskilt utifrån skolan men även i förhållande till kultur-och fritid.

Rädda barnen har bidragit med praktiska verktyg för att genomföra ett barnrättsarbete i både nulägesanalyser som i utförande av aktiviteter inom projektet. Även om Gävle kommun har kompetens i området, så har Rädda barnen varit en viktig resurs för att omsätta kunskap i det praktiska och vardagliga arbetet i projektet.

Utifrån socialt hållbarhetsprogram är hela samarbetet en viktig del i att etablera ett gott samarbete med civilsamhällets aktörer och för att möjliggöra jämställda och jämlika livsvillkor. Att tillsammans dra nytta av varandras nätverk både lokalt och nationellt har varit en styrka i samarbetet.

Att Gävle kommun varit en aktiv part i styrgrupp och arbetsgrupp i projektet utöver att bidra med ekonomiska medel har varit framgångsrikt. Att arbeta gentemot Gävle kommun som en stor organisation med många verksamheter kräver någon typ av "guidning" för att möjliggöra att samverkande parter hittar rätt samarbetsvägar. Det gäller

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun

även tiden som investerades inledningsvis i projektet för att formulera gemensamma målsättningar och förstå varandras olika roller-och uppdrag.

Rörelsesatsningen i Gävle Kommun
